

MİMAR SİNAN

4. Mason Adayına
Neler Anlatalım? Yazan: J. R. DASHWOOD
Çeviren: Mişel MARGULİES
9. İki Sütun Sembolü Reşat ATABEK
14. «İki Başlı Kartal» Ambleminin
Tarihçesi Mehmet Fuat AKEV
21. Masonluk Dünyasında Karmaşık
Bir Sorun ve Etkincilik Açısından
Bilimsel Niteliği Üzerine
Düşünceler III Naki Cevad AKKERMAN
32. Din ve Masonluk Ömer Faruk KURT
46. Masonların Hastahaneleri Rifat MADAZLIOĞLU
49. İyi Düzenlenmiş Bir Hayatın
Ahenk ve Güzelliği Yazan: Albert PIKE
Derleyen: Raşid TEMEL
55. Anadolu Misterleri ve
Masonik Rituslar İsmail Hüsrev TÖKİN
60. Sadrazam Koca Reşit Paşa
Kardeşimiz Cevad Memduh ALTAR
69. Adelbert Von Chamisso Yazan: Marshall S. LOKE
Çeviren: Tarık GÜNER
70. Olayların İçinden Derleyen: Sahir ERMAN
73. Localarda Verilen Konferanslar Mimar SİNAN
79. Kuruluş Yıldönümlerini İdrak Eden
Localar Mimar SİNAN
80. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

MİMAR SİNAN

**Gevşemeyin, endişe etmeyin. İncancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.**

Şanı Yüce Kur'an, S. III. 139

Kapak Kompozlsyonu : ŐINASI BARUTCU
YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET
Tel : 43 55 72 * İSTANBUL — 1983

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Şekûr OKTEN

Yazı işlerini fiilen idare eden : T. Zihni TARHAN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ.

Nuruziya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel : 49 24 51

4. Mason Adayına
Neler Anlatalım? Yazan: J. R. DASHWOOD
Çeviren: Mişel MARGULİES
9. İki Sütun Sembolü Reşat ATABEK
14. «İki Başlı Kartal» Ambleminin
Tarihçesi Mehmet Fuat AKEV
21. Masonluk Dünyasında Karmaşık
Bir Sorun ve Etkincilik Açısından
Bilimsel Niteliği Üzerine
Düşünceler III Naki Cevad AKKERMEN
32. Din ve Masonluk Ömer Faruk KURT
46. Masonların Hastahaneleri Rifat MADAZLIOĞLU
49. İyi Düzenlenmiş Bir Hayatın
Ahenk ve Güzelliği Yazan: Albert PIKE
Derleyen: Raşid TEMEL
55. Anadolu Misterleri ve
Masonik Rituslar İsmail Hüsrev TÖKİN
60. Sadrazam Koca Reşit Paşa
Kardeşimiz Cevad Memduh ALTAR
69. Adelbert Von Chamisso Yazan: Marshall S. LOKE
Çeviren: Tarık GÜNER
70. Olayların İçinden Derleyen: Sahir ERMEN
73. Localarda Verilen Konferanslar Mimar SİNAN
79. Kuruluş Yıldönümlerini İdrak Eden
Localar Mimar SİNAN
80. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

Mason Adayına Neler Anlatalım ?

J. R. DASHWOOD

Çeviren : Mişel MARGULIES

(Ars Quatuor Coronatorum, cilt 77, 1964, sah. 262-266. J. R. Dashwood B. tarafından yazılan bu yazı, adigeçen yıllığın editörü H. Carr B.'in bazı ilaveleri ile yayınlanmıştı. Münhasıran İngiltere Birleşik Bü. Lo.'sına ait olan mahdut birkaç hususu bizdeki tatbik şekline değiştirip, özetleyerek tercüme etme cüretini gösterdiğim bu çalışmanın Lo. Sek.'lerine, aday teklif eden KK.'e ve bizzat adaylara faydalı olacağını ümit ederim.

Mişel Margulies)

Masonların, haricileri aday olmağa davet etmeleri yasaktır. Mesleğimize katılma talebi tamamen gönülden ve gönüllü olarak olmalı ve ilk adım müstakbel adayın kendisinden gelmelidir. Ne var ki, kişi, Masonluk hakkında işittiklerini cazip de bulsa, veya Mason olan akraba veya arkadaşları da olsa, adaylığını ilan etmeden evvel daha fazla malumat sahibi olmayı isteyeceği aşikârdır.

Suallere ne şekilde cevap vermeyi bilmek ve nekadarını anlatmanın uygun olacağını tesbit etmek, her zaman kolay olmayabilir ve umumiyetle aşırı ketumiyet hatasına düşeriz.

Franmasonluk hiç bir manada bir Gizli Cemiyet değildir. Bundan bazı sırları olmadığı manası çıkarılmamalıdır. Ancak toplantı yerleri, üye listeleri, amaç ve ilkeleri, hatta bir dereceye kadar usulleri, hiç bir şekilde gizli değildir. Aksine, Masonluğun ideal ve öğretilerinin daha geniş kitleler tarafından bilinmesinde büyük fayda dahi olabilir.

Masonluk, «Operatif Sanat üzerine kurulmuş Spekülatif İlim» olarak tarif edilmiştir; yani ortaçağ tatbiki duvarcılar derneklerinden gelmiş ancak son iki asırdan fazla bir zamandanberi inşaatçılıkla direkt bir bağlantısı kalmamıştır.

Bugünkü sistemimizin, ortaçağ sanatkârlarının organizasyon ve metodlarının aynı olduğunu veya yakinen uyduğunu iddia etmek budalalık olur. Büyüme ve değişme hayatîyet işaretleridir. Masonluğun hala canlı bir teşekkül oluşu, kapsamlı bir büyüme ve değişme geçirdiğini, ve esaslar hiç bir şekilde değişmemekle beraber, gelişmenin devam etmekte olduğunu gösterir.

Kardeşlik Cemiyetimizin, İngiltere adasının Normanlar tarafından işgalinden sonra «Gild» ler zamanında doğduğu sanılmaktadır. Ancak masonun (taşçı, duvarcı) işi umumiyetle şehirlerin dışında olduğu için onlar, Gild değil de, belirli bir bina veya taş-ocağına bağlı «Localar» kurdular. Mamafih maksatları Gildle-rinkinin pek benzeri idi; ticareti düzenlemek, yüksek bir ahlak ve hareket tarzı öğretmek ve genç üyelere bazı meslekî bilgileri aktarmak.

Loca, öncelikle masonun atölyesi olup, ikamet ettiği meskeninden tamamıyla ayrı idi. Ancak yalnız bir atölye değildi; Oldukça geniş bir sosyal yönü vardı çünkü Masonlar öğle yemeklerini orada yer ve öğle uykularına da orada yatarlardı. Daha ilk günlerden itibaren, Locada vukubulan konularda ketumiyet öğretilir ve muhtemeldir ki ilk öğretiler yazılı değil de, tümüyle şifahî idiler.

Halen mevcut en eski Masonik elyazmaları, takriben 1400 senesinden kalan ve Regius ile Cook adları ile anılan manüskriplerdir. Her ikisinde de Loca içi konular hakkında ketumiyet tavsiye edilmekte ve yine her ikisinden de, o eski zamanlarda dahi Localara faal ve tatbiki duvarcı olmıyan kişilerin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Zaman geçtikçe, bu operatif olmayan veya «Kabul

Edilmiş» Masonların sayısı çoğalmıştır. Onyedinci asrın sonlarına doğru, Localardaki operatif üyelerin sayısının azalıp, spekülâtif sayının arttığı görülür, ta ki asrın sonunda Locaların bir çoğunda, belki de ekseriyetinde, spekülâtif unsur ezici çoğunlukta idi.

1717 senesinde, Londrada dört Loca aralarında anlaşarak, «Londra ve Westminster şehirlerinde Zenaatın daha iyi düzenlenmesi için» bir merkezi otorite kurarak adına Büyük Loca derler. Bütün Büyük Locaların ilki olan bu Büyük Loca bidayette Londra ve çevresinden öte bir egemenlik düşünmüyordu. Ancak kendi otoritesi altındaki Locaları yönetimde gösterdiği akıllı kararlar sayesinde, Masonluk bugün bütün dünyaya yayılmıştır.

Böylece, 1717'de mütevazî bir şekilde başlayan Büyük Loca örnek olur ve 1725'te İrlanda ve 1736'da İskoçya kendi Büyük Localarını kurarlar. Bu usul bütün dünyada devam eder ve bugün Büyük Localar sayısı 100'ü aşkın duruma gelmiştir.

Bunların dışında, kıta Avrupası ve bazı Latin Amerika ülkelerinde, muntazam kabul edilmeyen «Büyük» teşekküller mevcuttur. Bunlar ya politikaya karıştıklarından ya da üyelik şartlarından K.U.M.'na inancı kaldırdıklarından gayri muntazam duruma düşmüşlerdir. İlk Büyük Locanın kurulmasından kısa bir zaman sonra Localar artık tamamıyla spekülâtif olmuşlardır. Knoop ve Jones'un dediği gibi : «Böylece, ortaçağların bu mirası artık ne Mimarların ne de Taşçıların olup başkalarının eline geçmiştir. Onlar, hernekadar cemiyetin ilk kuruluşundaki fonksiyonları yerine getirmiyorlarsa da, eski ananelerinden iftihar duymaları için her sebep mevcuttur.»

Masonluğun tarihinden amaçlarına dönerek, 1974 senesinde yayınlanan, resmî «Masonluğun Temel Prensipleri ve Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü», Hür Masonluğun temel amacı hakkında şöyle der : «Hür Masonluğun amacı, bütün insanlar arasında kardeşlik bağlarının kurulması; insanlığın, hürriyet ve ahenk içinde gelişerek ilerlemesi ve Hakikatın araştırılmasıdır. Hür Masonluk, bu amaçlara kendisini adanmak isteyen insanların çabalarını bir araya getirir.»

Tarih ve amaçlara değindikten sonra bu yazının kalan kısmında, müstakbel adayın, Cemiyetimizle olan ilişkisine bakılacaktır.

Bir Locaya intisab etmeğe karar verip kabul edildiğiniz takdirde, kabulünüzün, geçen 250 sene zarfında bizlere intikal eden bir merasimle olacağını işitmişsinizdir, ritüel ve usullerimizden bazıları bundan da eskiye dayanır. Merasimin tümü çok vakur, çok tesir edici ve eskiden kalma usullerle doludur. Bu merasimin ana temalarından biri de bir Yemin olup, ketumiyet, Mesleğe sadakat ve tüm insanlara hizmet konularını kapsar.

Masonluğun, hiç bir şekilde bir Sigorta veya Hayır Müessesesi olmadığını tekrar tekrar vurgulamak gerekir. Hiçbir üye, Masonluktan, Locasından veya herhangi bir Biraderden mali yardım beklemenin **hakki** olduğunu sanmamalıdır. Aksine, bu durumun tam tersi varittir. Mason olmanın bazı mali vecibeleri mevcuttur. Loca aidatı bir sigorta primi olmayıp, kira, ışıklandırma, vergi, kırtasiye vs. masrafların karşılanması için ödenen laalettayın dernek aidatlarının aynısıdır.

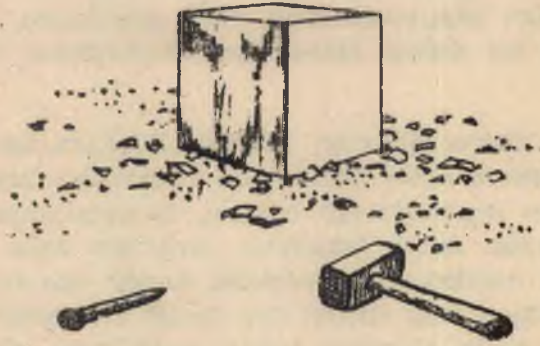
Masonluğun **OLMADIĞI** bir başka şey de : Masonluk bir Sosyal Kulüp **DEĞİLDİR**. Hem kolaylık olsun diye hem de aralarındaki sevgi bağlarını kuvvetlendirmek üzere, Masonların çalışmalarından sonra birarada yemek yedikleri doğrudur. Ancak bu Masonluğun vazgeçilmez bir yanı olmayıp, böyle toplantılara katılmayan sayısız Mason vardır.

Masonluk, dinî ve ahlakî bir çevrede yer alır fakat kendisi hiç bir şekilde bir din değildir. Loca içinde veya Masonik toplantılarda din tartışmaları yapılamaz. Keza parti politikaları, ve politikanın herhangi bir şekilde Masonluğa yakıştırılması katiyetle yasaktır.

Mason için «Mason oldukları takdirde Krallara Kardeş, Prenslere ve dilencilere dost» denilmiştir. Localarda hepimiz eşitiz. Bunun manası hepimizin eşit hakları, ve Loca yönetiminde eşit oyları olduğudur. Ancak Masonluk, üyelerinin daha evvel sahip olduğu şeref, makam veya seviyeden birşey eksiltmez. Mason adayları, kendileri veya aileleri için maddî bir menfaat beklemekten dışında, harici alemdeki işlerini geliştirmek için Kardeşliğinden istifade etmemesi gerektiğini de bilmelidirler. İş veya mesleğinin reklamını yapmada Masonluğu kullanmamalı ve yaptığı hataların, Mason olan amirleri tarafından ayrıcalıklı bir şekilde af edileceğini ummamalıdır.

Son olarak, konunun mali portesi göz önünde tutulmalıdır. Mason olmak isteyen, giriş aidatı, yıllık aidat, hayır işleri, yemek ve sosyal masraflar olarak ne gibi bir yükümlülüğün altına gireceğini bilmelidir. Kendi kafasında, ailesinin ve kendisinin refahına hanel gelmeyeceğine kani olmalı ve ancak ondan sonra Masonluğa talip olmalıdır.

Bu yazıyı okuyan, muhtemelen ya bir Mason, ya da Mason olmak için bir yakınına danışmış bir kişidir. Umulan şudur ki, bu yazı, onu okuyan müstakbel adaya, Mason olmakla mutlu olup olmayacağını, ve Mason olmak için gereken şartların kendisinde olup olmadığını anlamakta yol göstermiş olsun.

İki Sütûn Sembolü

Reşat ATABEK

Mason localarında görülen iki sütûnün anlamı hakkında farklı görüşler ileri sürülmektedir. Genellikle sütûn sembolü kutsallıkla ilgilidir. Psikanalistler de sütûn sembolü üzerinde durmuşlar ve bunu yaratıcı kudret, yükselen kuvvet, duhul eden varlık olarak değerlendirmişlerdir.

Tevratta, Krallar kitabında, Hazret-i Süleyman tarafından Kudüste inşa edilen mabette de iki sütûn mevcut idi. Bu sütûnların ölçüleri ile, tunçtan imal edildikleri ve içlerinin boş olduğu belirtilmektedir. Âdil ve akl-ü hikmet sahibi olarak tanınan Hazreti Süleyman hiç bir işe yaramayan ve taşıyıcı kudreti olma-

yan iki sütûnün inşası ve dökümü için komşu devlet kralından usta istemiş olması da ilginçtir. O devirde yaşayanlar için bu sütûnların herhalde özel anlam taşıdığı kuşkusuzdur.

Bu konuda daha ileri gitmeden ve her iki sütûnün sembolik anlamı üzerinde kişisel görüşümü açıklamadan önce iki konu üzerinde durmanın gerektiğine inanmaktayım :

a — Masonik tüm faaliyetlerin ilk amacı kişinin olgunlaşması, üstün olması, üvileşmesidir. Ham taş yontma sözcükleri ile bu sonucun peşinde koşulduğu dile getirilmektedir. Sembollerimizin de

bu sonucu gerçekleştirmeye önderlik ettiğini benimsemek zorundayız.

b — Mabedin inşası da toplumun üvileşme azmini ifade eder. Ham taşlar yontulur, yontulmuş taşlar birleştirilir, duvarlar bu surette yükselir ve kubbelerin inşası için çalışılır. Bu hamlelerin tümü üstün kişilerden müteşekkil toplumlarla ancak gerçekleştirilir. Mâbedin inşasının sonuçlanmasına bu güne kadar muvaffak olunamamasının nedeni de, kişi ve toplumun her zaman daha iyi olmak, daha üvileşmek, kutsala daha yakın olmak için gayret edildiğinden ileri gelmektedir.

Masonluğun esas amacı kişi ve toplumun olgunlaşması yücelmesi olduğuna göre, değerlendirilen sembollerin de benimsenen sonuca varılabilmesi için yardımcı, yol gösterici olmaları gerekir.

Kişinin yücelmesini mâbet içinde dile getiren bir önemli sembol üzerinde ayrıca durmakta yarar vardır. Mabedin ortasında mesai süresince 3 meşale yanar. Birincisi aklı, ikincisi güzelliği, üçüncüsü de kudreti ifade eder. Üs. Muh. ve Nâzırlar meşaleleri yakarlarken gerekli açıklamalarda bulunurlar. Bu meşaleleri bir-

leştiren hat bir üçgen teşkil etmez, bir gönyenin de çizildiği benimsenemez, çünkü birbirine amut olan iki hat eşit uzunluktadır. Hakikatta bu 3 meşale bir karenin 3 ucunda yanmaktadır. Karenin 4. ucu boştur, bunun doldurulması ve karenin tamamlanması gerekir. Karenin 4. meşalesi mason kardeşin ta kendisidir. Mason, karenin 4. ucunda yer alınca, 4 meşale üzerinde kubbenin, mini-kubbenin inşası gerçekleştirilir. Hakiki Mason akıl, güzellik, kudretle mücehhez olunca nefsinde kubbeyi inşa etmiş olur, kendi bünyesi içinde üvileşme olanağını bulur. Mikrokosmosta sağlanması beklenen amaç bu suretle gerçekleşir. Ancak bunun paralelinde makrokosmosta aynı sonuca varmak için, mabedin inşasına gayret sarfetmek zorunluluğu vardır. Tüm insanların elele vererek kuracakları bu mâbed ile, doğanın yoktan var oluşundan bu âna kadar kendi bünyesi içinde ulaştığı aşamalara, pek önemli bir aşama daha eklenecek ve bu da belki doğanın son aşamasını teşkil edecektir. Bu amacın sembolünü mâbet içinde görmeliğimiz gerekir.

Doğanın tarihsel bir aşaması olarak kişi bilinci ve onu ta-

kip eden veya onunla birlikte toplum bilinci gerçekleşmiştir. Kişisel ve toplumsal bilinçlerin olgunlaşması, ulvileşmesi ile, bir merhale daha kat edilmiş olacak ve önemli bir sonuç sağlanacaktır.

Toplumları tarih yönünden tetkik ve tahlil ettiğimizde yukarıda belirtmeğe gayret ettiğimiz akımın varlığını müşahade etmekteyiz. Mason ideali bu genel akımın içinde yer aldığı için toplum tarafından benimsenmektedir. Mason sembolleri, bunlar meyanında mâbedi süsleyen iki sütun, bu idealin gerçekleşmesi için bizlere önderlik etmektedir. Bu sütunların anlamının açıklığa kavuşabilmesi, insanların tümünün, bu mücadelede, tarih boyunca kendilerine önderlik eden ilkelerin tespitiyle mümkünleşebilmektedir. Kanımızca iki ilke en önde dikkati çekmektedir ki bunlar, insanlık tarihinin iki temelini, iki sütununu, iki ışığını teşkil ederler, tüm insanlığa şâmindirler ve mâbetlerimizde de bu nedenle iki sütun olarak yer almaktadırlar.

Birinci sütun

Birinci sütun sevgiyi ifade eder. Eski tarihlerde Ana ilâhe sevgiyi dile getirirdi. Bu

ilâhe karşılık aramadan sevgiyle vermeyi simgelerdi. Her baharda doğa canlanır, ovalar yeşillenir ve tüm yaratıklar ve insanlar bu sayede yaşamlarını sürdürmek olanağını bulurlar. Ana ilâhe, diğer adıyla doğanın ta kendisi karşılık beklemeden ikramda bulunur. İnsanlar doğanın bir parçası olmakla Ana ilâheyi taklid etmeğe çalışmak, O'nun çizdiği yoldan yürümek, O'nun gösterdiği istikamette ilerlemekte azimli olmalıydılar. Bu nedenle sevgiyle ve karşılık aramadan, kişiler birbirlerine yaklaşmalı, birbirlerini korumalı, birbirlerinin kusurlarını af etmelidirler. Newton evrende tüm cisimlerin birbirlerini çektiklerini, cezb ettiklerini belirtmiştir. Cisimler bilmediğimiz, şimdilik anlayamadığımız, izah edemediğimiz bir nedenle birbirlerini çektiği gibi, kişiler de, toplumsal yaşamlarını sürdürmek zorunda olduklarından birbirleriyle kenetlenmişlerdir ve bu suretle toplum bilinci husule gelmiştir. Bu kenetlenmenin gerçekleşebilmesi için sevginin etkili olması gerekir.

Dinler genellikle sevgi üzerine durmuşlardır. Sevgiyle ilgili açıklamalar toplum ve kişiler üzerinde her zaman etkili olmuştur. Sevgi insanlar tara-

findan vaz geçilmez bir varlıktır.

Kişiler arasında gerçek sevgi yerleşip etkili olduğu andan itibaren, muayyen kişi ve toplumların, diğer kişi ve toplumları kullanması, onlara tahakkümü kalkacak ve adâletin köklü bir şekilde var olması hem kolaylaşacak, hem de mümkünleşecektir.

Kişi, çevresinin ilgisinden mahrum olduğu takdirde, korkunç bir yalnızlığa itilmiş olur ve böyle bir durumda yaşam zevki kaybolur. Emekli yaşlanmış veya bunalımlı kişi içine dönük yaşamını sürdürmeğe yönelince, sevgiden mahrum oldukça, bir çok zaman ölümü tercih etmektedir. İntihar nedenlerinin başlıcası da sevginin eksikliğidir.

Olgun kişi olarak mâbede girip yaşamını sürdüren mason, olgunlaşma yolunda ilerlemek için sevgisini ikram etmekte azimli olmalıdır. Bu hareketiyle de toplumun ilgi ve sevgisini sağlayabilmektedir. Tüm insanların sulh ve sükûn içinde yaşamlarını sağlamak için ceht eden masonluk, muhakkak ki mâbede sevgiyle ilgili bir sembol vaz etmiştir, o da kanımızca birinci sütundur. Tüm insanlara şâ-

mil olması gereken sevgi sembolu olan sütûnun Süleyman Mâbedinde bir yabancı tarafından inşasında pek tabii hiç bir sakınca olamazdı.

Mabede giren her mason kardeş, bir an birinci sütunun önünde durur ve tüm insanları seveceğini hatırlar ve bu heyecanla çalışmalarını sürdürmeğe yönelir, Sevgi ile olgunlaşır ve aynı zamanda huzura kavuşur.

İkinci sütûn

İkinci sütûn, kanımızca bilgiyi ifade eder. Kişi fert ve toplum olarak gerçeği aramaktadır, gerçeğe de bilgiyle varılabilmektedir.

Tarih boyunca kişi ve toplum devamlı olarak bir yaşam savaşı vermiştir. Bu savaşın ilgiyi çeken iki yönü vardır : birincisi yaşamı devam ettirebilmektir, İkincisi doğaya hakim olabilmek ve bu suretle yaşamaya yeni bir yön vermektedir. Tarihin ilk çağlarında doğanın sırlarına vâkıf olan, doğaya müdahale edebilen sihirbaz, Medizin-mann, şaman etrafında toplanılmakta idi. Hâlen ilkel yaşam süren kabilelerde şamanın etkisi, kudreti zayıflayınca, yeni bir şaman arama lüzumu duyulmaktadır.

Gerçeğe varma azmi zaman

zaman farklı bir şekilde tecelli etmiştir; bir devre kişi kendi iç bünyesinde gerçeği aramış, daha sonraları dış dünya üzerinde dikkatini toplamış ve akıl ile, bilinç ile, ölçü ile gerçeğe yaklaşmak azmiyle mücadele etmiştir.

Gerçeğin aranması ayrıca doğaya yeni bir yön verme, yaratıcı olma şeklinde de tecelli etmektedir. Gerçeğe yaklaşma, gerçeğe yeni yön verme yeni gerçekler yaratma içerisinde yoktan var etme azmi gizlenmektedir. Bu mücadele gerekli bilgiye sahip olmakla ancak mümkündür. Bilgi, insanlık tarihinin ikinci ana temelini teşkil ettiğinden, Mâbedimizde yer almakta ve ikinci sütun ile remz edilmektedir.

Batı dünyasında bilginin, muayyen toplumların çıkarlarına hizmet etmekte ve politikanın etkisi altında olduğu açıklanmaktadır. Bu nevi görüşleri burada tartışma konusu yapmaktan kaçınmaktayız. İlmî, yaşam zevkini artıran varlık olarak değerlendirilmesinin isabetli olacağına inanmaktayız. Muayyen toplumların çıkarına ilmin kullanılması, insanlar arasında sevginin gerektiği kadar yaygınlaşmamış olmasından ileri gelebilir.

Yükselme, yaratma, yücelme anlamını taşıyan iki sütunun şekil bakımından birbirine kısmen eşit olarak mabedlerimizde bulunmasının nedenleri araştırılmalıdır. Kanımızca toplum hâlinde çalışan, gayretlerini yaratmaya yönelten insanların bu amacı gerçekleştirebilmek için toplum hâlinde varlıklarını idâme ettirmek zorundadırlar, bunun için sevgi en özli, en etkili maya olduğundan kuşku edilemez. Birleşme, kenetlenme gerçekleştikten sonra da, bilgi ile gerçeğe varılacağını ve bu suretle sürdürülen bugünkü hayata nazaran daha farklı, daha ülvi, daha üstün bir sathın, bir platformun yaratılacağı imâniyle yaşam mücadelesinin verilmesi önerilmektedir.

Sevgi ve bilgi'nin bir arada insanlara yön vermeleri bir ütopya değildir ve bu sonucun gerçekleşebilmesi için üstlenilen fedakârlık da boşuna değildir. Sarf edilen tüm gayretler bizleri nihai amaca yaklaştırmaktadır, ancak yol uzundur ve bir çok engeller de vardır, bunları yenmek için savaş verilmektedir. Mason karamsar değildir ve bu nedenle de kendinde gerekli kuvveti bulur, semboller de kendisine rehberlik ederler.

«İKİ BAŞLI KARTAL» Ambleminin Tarihçesi (*)

Derleyen : Mehmet Fuat AKEV

Kartal sembolü dünya üzerinde çok yaygındır. Her sembol gibi, Kartal sembolünün müteaddid manaları mevcuttur.

Kartal, öteden beri Kuvvetin sembolü olmuştur. Bu kuvvet, hükümdarların, Allahların, ve muzaffer ordu komutanlarının sembolü olarak görülmüştür. İki başlı kartal sembolü, bu sembolden doğmuştur, ki bu sembol ilk defa eski Mezopotamyada, İsadan 4000 yıl kadar önceki zamanlara ait bir vazoda bulunmuştur.

İki başlı kartalın en eski şekli, Milattan 3000 yıl öncesinde, Güney Mezopotamyada, eski Sümerlerde görülmüştür. Sümerlerin sanatı, daima simetriyi aramaktadır, bundan dolayı, iki başlı Kartal sembolü, yeni bir sembol olmaktan ziyade ,bu simetri anlayışının neticesi olarak alınabilir. Sümer kültürünün Anadoluya

(*) J. SEPERS tarafından yazılan Hollanda Süprem Konsey'inin «BULLETİN 1982» isimli mecmuasından derlenerek, Felemenkçe'den çevrilmiştir.

kadar uzanmasının neticesi, çift başlı Kartal resimleri, Anadolu-
da da bulunmuştur.

Milattan 2000 yıl kadar önce, Hititler Anadoluya gelerek, gerek
tek başlı, gerekse çift başlı Kartal sembollerini benimsemişlerdir.
Bu kartallar Hitit ilahlarının ve av ilahlarının birer alâmeti ol-
muştur.

Milattan evvel 13. asırdan sonra, iki başlı Kartal, Hitit sanatın-
dan silinmiştir. Onun yerine Mısırdan alınan «Kanatlı Güneş»
ve ince Hilâl görünmektedir. Bu iki sembol, «gündüz ışığını» ve
«gece ışığını» remz'ettiğinden, Hititlerin önceden çift başlı Kar-
talı bu manada kullandıkları anlamı çıkabilir.

Bir başı doğuya, diğeri batıya baktığından, çift başlı Kartal «ay-
dınlığı» ve «karanlığı» remz'eder.

Hitit imparatorluğu düştükten sonra, birkaç asır için ancak tek
başlı Kartal sembolü kullanılmıştır.

Milattan bir yıl öncesine ait olduğu tahmin edilen bir çift başlı
Kartal resmi, eski Hindistanın şimalinde bulunmuştur fakat bu
çift başlı Kartal açık kanatlı ve önden görüleceğine, profilden ve
bir başı sırtından arkaya bakarak görülmektedir.

Kadim Mezopotamya, gerek tek başlı, gerek çift başlı Kartal sem-
bolünün beşiğidir.

Bununla beraber, bu sembol Sibiryadaki Şamanlar, Kuzey Ame-
rikalı Kızılderililer ve hatta Meksikada, Güneş ve Işık tanrıları-
nın sembolü olarak bilinmektedir.

Eski Hindistanda, Kartalın ismi «Garuda» idi. Vişnu bir Garuda-
ya binmiş olarak resm'edilirdi. Bu garuda, tek Kartal başlı oldu-
ğu gibi, insan başlı ve ondan sonra çift başlı Kartal olarak görül-
mektedir. Bu son görüntü, İran motiflerinden ilham alınmış ola-
rak yapılmıştır zira Milattan evvel VII. asırda Doğu Türkistan'-
da çift başlı Kartal resimlerine rastlanılır.

Bundan önce (M.s. 228-651), İranda Sassanilere ait bir vazonun
üstünde çift başlı Kartal resmi bulunmuştur. Sassaniler Milattan
sonra 600 yıllarında Suriye, Mısır ve Doğu-Roma İmparatorlu-
ğunda hükümranlıklarını sürdürmüştür.

Bizanslıların çift başlı Kartal sembolünü Sassanilerden aldıkları tahmin edilmektedir.

Sassanilerin dokudukları ipek kumaşlar yalnız Bizanslılar tarafından değil, aynı zamanda Batı Avrupalılar tarafından da bilinmektedir. Bunların üstünde, çift başlı Kartal amblemi bulunmaktadır. Bu motif ressam ve heykeltıraşlar tarafından XI. asırda benimsenmiştir.

Avrupalı dokuyucular bu sembolü 12. asırdan itibaren kullanmaya başlamıştır. 1180'e doğru bu amblem sikke ve mühürlerde görünür.

Frederik Barbaros'un kullandığı Avusturya Pfenniglerinde bu amblem görülür.

Bundan sonra, Alman asilzadeleri ve birçok şehir, bu amblemi armaalarında kullanmışlardır.

Tek başlı Kartal amblemi, öteden beri krallar tarafından kullanılmaktadır. Fakat hem Kral hem İmparator olanlar, çift başlı Kartalı, bu iki sıfatı remz'etmek üzere kullanmışlardır.

Bundan sonra, çift başlı Kartal, Mukaddes Roma İmparatorlarının armasında yer alır.

Konrad von Megenberg, 1350/1352 yıllarında, Alman İmparatorlarının çift başlı Kartal amblesini ne için seçtiklerini şöyle ifade eder : kendisine göre, Akbaba, kuşlar arasında ilk sırayı işgal eder, çünkü o, Kartalları yenmiştir. Bundan dolayı, Akbaba, Papa'nın kuşu, Kartal ise İmparator'un kuşudur.

Aynı müellif, çift başlı Kartal için aşağıdaki açıklamayı yapar : İmparator, kılıcı ile, devletin hem manevi, hem de maddi yönlerini koruduğundan, iki başlı Kartal bu görevleri remz'eder. Aynı zamanda, İmparator gözlerini geçmişe olduğu kadar geleceğe de çevirmelidir. Siyah renk, bütün inançların, bir tek sürü içinde toplanacağını gösterir. İmparatorun görevi, Hristiyan inancını bu sürüde maddi kılıcı ile korumaktır, tıpkı, Papa bunu manevi kılıcı ile yaptığı gibi.

Kılıcın rengi ise tövbe ve sadakatı remz'eder. Bu da ifade eder ki, İmparator, İsa ile beraber istirap çekecek ve Hristiyan Hacı, ergeç muzaffer olacaktır. Son olarak, Kartalın açık kanatları, İsa-

nın çarmih üzerinde açılmış olan kollarını hatırlatır. Armanın üstündeki altın, Ruhtaki ışığı remz'eder. Bu ışık, İmparatorun işlerini akıl ve hikmetle yürütebilmesi için, kendisine yol gösterecektir.

Çift başlı Kartal, ilk defa olarak 1433'te tahta çıkan İmparator Sigismund'un zamanında resmen İmparatorluk amblemi olarak kabul edilmiştir. Bu İmparator, kuyumcusuna bir mühür ismarlar. Bu mühürün üstünde yükseklerde uçan iki başlı bir Kartal vardır ve bu Kartalın «İmparator Kartalı» olması kuyumcuya hatırlatılır. Mühürün üstünde şu yazı vardır : «Göklerin bize yolamış olduğu Damadın, Ezechiel'e ait olan bu Kartal, en yüksekten uçar. O, bilginlerden ve hattâ peygamberlerden daha yüksekte uçar.»

İmparatorluk Kartalı, İmparatorun manevi gücünü ve ilahi kudretini remz'eder.

Çift başlı Kartalın, daha başka manaları da mevcuttu : Papa II. Pius (1464) «Historia Frederici III, İmparatorius» (İmparator III. Frederik'in tarihi) isimli kitabında der ki : «Bu canavar, asrımızın aptallığı tarafından aramıza sokulmuştur, çünkü onlar Doğu ve Batı Roma İmparatorluğunu, tek bir İmparatorluğa tercih etmektedir». Bu ifadeden anlaşılıyor ki, iki başlı Kartalın bir başı Doğu Roma İmparatorluğunu, diğer başı da Batı Roma İmparatorluğunu remz'etmekteydi. Başka bir tefsir de Achilles Bochius tarafından verilmektedir. Bu müellife göre, iki başlı Kartal, bir taraftan insan kuvvetini, diğer taraftan ilâhi ruhu ve bununla da maziye ve istikbali gösterir. Doğu Roma İmparatorluğu ismi de verilen Bizans İmparatorluğunda, çift başlı Kartalın taa İmparator Büyük Konstantin tarafından amblem olarak kullanıldığı rivayet olunurdu. Bu iddialar Giovanni Villani (1348) ve Gian Giorgio Trissino tarafından ortaya atılmıştır. Büyük Konstantin, tahtını 330 yılında, Romadan İstanbula taşıyınca kadar, Büyük Roma İmparatorluğu tek ve bölünmemiş bir parça halinde idi. Fakat ilk Hristiyan İmparatoru olan Konstantin, bilmeyerek, Roma İmparatorluğunun ikiye bölünmesine sebep olmuştur : merkezi Roma olan Batı Roma İmparatorluğu, ve merkezi İstanbul (Bizans) olan Doğu Roma İmparatorluğu.

7. asrın başlarına kadar, tek başlı Kartal, Roma sembolü olarak kalmıştır.

Bundan sonra, bu amblem Bizans İmparatorluğunda onuncu asrın başına kadar kullanılmakta ise de, iki başlı Kartal örnekleri de görülmektedir, bilhassa Sassanien örneklerine göre, kumaş üzerine dokunmuş olarak rastlanılır. Bu kumaşlar yüksek rütbeli kişiler tarafından giyilmektedir fakat İmparator 14. asrın başına kadar, yalnız tek başlı Kartal amblemini taşıyan giysiler kullanırdı. Bu usul, VIII. Jean isimli İmparatorun zamanına kadar sürmüştür.

Bizans İmparatorluğunun 1453'te düşmesinden sonra, iki başlı Kartal sembolü kayb'olmamıştır.

Bizans İmparatoru aynı zamanda Grek-Ortodoks kilisesinin koruyucusu olduğundan, iki başlı Kartal bu kilisenin ve sonradan da Yunan ulusunun sembolü olmuştur.

Bu uzun mukaddemeden sonra, E. ve K. Skoç Ritinin 33. ve sonuncu derecesinde bulunan iki başlı Kartalı tetkik edebiliriz.

Tek başlı Kartal amblemi, muhtelif masonik derecelerde ve ritüellerde bulunmaktadır.

İki başlı Kartal, muhtemelen ancak 1758 yılında masonik bir sembol olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu sembolü ilk kullanan Şark ve Garp Süprem Konseyi olmuştur. Bu Konsey 1782'ye kadar devam etmiştir, ve en büyük işi 25 dereceli «Rite de Perfection» ismini alacak olan yüksek dereceli riti kurmak olmuştur.

Rite de Perfection, bilâhare 33. dereceye kadar gittiğinde, iki başlı Kartal sembolü E. ve K. Skoç Ritinin de sembolü olmuştur.

Bu sembolün, E. ve K. Skoç Ritinde manası acaba nedir? Diğer semboller gibi, iki başlı Kartalın da muhtelif manaları vardır.

Şark ve Garp İmparatorlarının Süprem Konseyi, çift başlı Kartalı Batı ve Doğu Roma İmparatorluğunu remz'ettiği, ve Kralların Kralı olan İmparatorun kudretine işaret ettiği için kullanılmışlardı.

Mason olarak, Doğudan Batıya ve böylelikle bütün dünya sathına yayılmış olan manevi kudretlerini, bu sembolle göstermişlerdir.

Doğu ve Batı, aynı zamanda, Işık ve Karanlık mefhumlarını u-yandırmış olabilir (Hititlerde olduğu gibi). Akla gelen diğer mef-humlar da maddi ve manevi kudret, istikbal ve mazi v.s.

Ritin iki başlı Kartal ambleminin yanı başındaki sembollere de göz atacak olursak, bunların E.U.M.'na olan inancımızı remz'et-tiklerini anlarız.

Tepesi aşağı bakan üçgenin manası «İsanın insan tabiatı» olup bu mânâ, içindeki 33 rakkamiyle destek bulmaktadır.

Kartalın iki başı, aynı zamanda, «Sonsuz Bilgiyi» (geçmiş ve geleceği bilmeyi) remz'eder.

Açık kanatlar, bize 18. Der. «Le bon Pasteur» (İyi Çoban) işareti-ni hatırlatır.

Kartalın altında «Deus Meumque Jus» (Dieu et mon Droit) dö-vizi yazılıdır.

Kılıç ta : Ruh, Hakikat, Akıl, Işık Adalet ve Sulh sembolüdür. Şövalye Masonlar, kılıcı E.U.M. şerefine, karanlık düşmanlarını-za karşı, Adalet, Hakikat, Sulh ve Kardeşlik için yürüttüğümüz mücadelenin silahı olarak görürler.

Bu yazının başında, iki başlı Kartalın (İmparatorun maddi ve manevi kudretlerini) temsil ettiğini söylemiştik. Bunu hatırla-makla, bu kartalın sembolizması ile kılıcın sembolizması arasın-da bir benzerlik olduğunu anlarız.

Kılıca asılı olan «Deus Meumque Jus» dövizi, kılıcın sembolizma-sı ile rabitalıdır.

Bu döviz ilk defa İngiliz Kırallı Aslan Yürekli Richard tarafın-dan armasına yazdırılmıştır. Bu Kırallı Fransa Kırallı Philippe-Auguste'ü 1198'de Gisors kuşatmasından sonra yenmiştir. Bu şe-hir, Normandiya'da olduğundan, Richard'ın iddiasına göre bütün Normandiya gibi, İngiliz Kırallığına aitti.

(Gisors Şatosunda, Templiers tarikatına ait birçok semboller bulunmuş, birçok efsaneler yazılmıştır - M.F.A.)

Başka bir Ansiklopediye göre «Dieu et mon Droit» dövizi, ilk ola-rak İngiliz Kırallı I. Edward tarafından kullanılmıştı (1307). Fa-kat bu dövizin III. Edward tarafından kullanıldığı daha muhte-

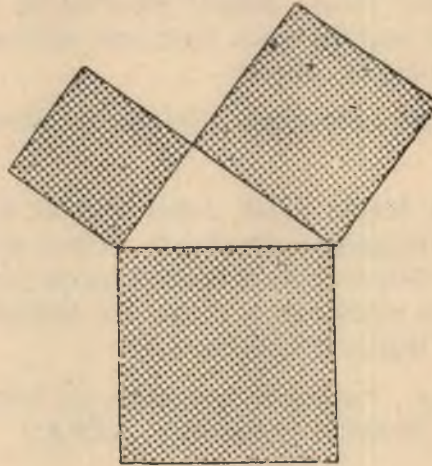
mel olarak görünmektedir. Bu Kral, Fransa tahtına olan iddiasının, Allah tarafından desteklendiğini ifade etmek istemiştir.

Fakat, biz Masonlar için, bu dövizin I. Edward tarafından kullanıldığı zannedilmektedir, zira bu kral Philippe le Bel (Güzel Filip) isimli Fransa Kralına karşı harbetmiştir.

Hatırlardadır ki, Philippe le Bel, Papa V. Clement'ı elde ederek Templiers Tarikatını lağv'etmiş, ve Büyük Üstadı olan Jacques de Molay ile beraber, birçok Templiers Şövalyelerini -uydurma bir mahkemeden sonra- diri diri yaktırmıştır.

Bu tarihi olaylar, Güzel Filip'i, karanlık güçlerin ve istibdadın bir sembolü olarak ortaya çıkarır; o ki, Şövalye-Masonlarının daima mücadele etmesi gereken düşmanlar mefhumlardır.

Bu mücadele E.U.M. şerefine, ve Adalet, Hakikat, Sulh ve Kardeşlik uğruna sonsuza kadar devam edecektir.

Masonluk Dünyasında Karmaşık Bir Sorun ve Etkincilik (activisme) Açısından Bilimsel Niteliği Üzerine Düşünceler

III

İnanç kavramının evrimsel nitelik sürecinde PUTCULUKTAN BİRTEK TANRI'cılığa ve etkinlik bakımından TANRI ve VİCDAN arasında oranlama ve sonuç

Naki Cevat AKKERMAN

Birinci bölümde tanımlanan üç ilke ile İskoç Ritüellerine göre değerlendirme tablosunda adları geçen kavramların hepsi, bilindiği gibi ruhsal yaşamımız bakımından varlığımızın evrimsel süreci ile ilgili psiko-sosyal konulardır ve bu bakımdan masonluk âlemin-

deki ayrılık ve birbirinden kopuş için ortaya konulan nedenleri, konunun içerdiği yöntemlerle derinlemesine, ilk insanların düşün (fikir) yaşamına kadar götürüp incelemek ve kısacası insanlık dünyasını putculuktan (fetişizm'den) birtek Tanrı'cılığa ve karanlık

bilinçaltı âleminden bilinç ve zekâ aydınlığına götüren sü-
reçsel aşamaların temel kay-
naklarına uzanmak gerekme-
tedir.

Bu temel kaynakları oluşturu-
ran faktörler, kuşkusuz insan
olarak beynimizin oluşup ge-
lişmesiyle ilgilidir. Morfoloji
bakımından bir milyon yıl ka-
dar önce, ilktaş devrine rast-
layan çağda yaşadığı sanılan
Cava adamının (Pithecanthro-
pus Erectus) kafa tası, goril-
lere benzemekte, fakat antro-
polojik kafa tası ölçülerine
göre zekâları onlardan % 50
gelişmiş bulunmaktaydı. (Ca-
va adamı : 700, goril : 600,
Şempanza : 450 Cm³).

100-200 bin yıl önce Avrupa'da
yaşadığı saptanan Neander-
thal adamının görünüşü, mor-
foloji bakımından bugünkü
insanlara yakındı. 10-12 bin
yıl önce yaşayan cilalıtış ev-
resi insanları morfoloji baki-
mından bugünkü insanların
benzeriydi ve zekâca öncekile-
re göre daha gelişmiş olarak
birçok sanatlardaki yetenekle-
ri de ilerlemiş bulunmaktay-
dı.

Bütün bu oluşum ve gelişimin
temel nedeni, beyin küresinin
çok kısa zamanda beyinciği
örtecek derecede büyümesi

ve ayrı bir faktör olarak baş-
ta bilinç olduğu halde bilgisel
(fikri), duygusal irade ve ye-
teneklerinin evrimsel gelişme-
si olmuştur. Bugün ortalama
büyüklüğü erkeklerde 1350,
kadınlarda 1250 gram kadar
olan beyin, bütün ruhsal ya-
şamımızın fakültelerini kap-
sayan ve yaşamsal varlığımızı
yöneten büyük bir merkez ni-
telikliğini taşır. Hem de daha bi-
linemedik başka nitelikleri ve
yetenekleriyle...

O ilk insandan bu yana oluşup
gelişen ruhsal inanç süreçleri
birçok aşamalarla ve ani-
mizm'den (canlıcılık) başla-
yarak birtek Tanrı'cılığa dek
akışıp gelir.

Putculuktan birtek Tanrı'cılı-
ğa :

Bu konuyu ele alırken ünlü
Fransız filozofu ve pozitivism
(olguculuk) felsefesinin kuru-
cusu Auguste Comte'u (1798-
1857) anmamaya ve o'nun, in-
sanların düşüniş tarihinden
çıkardığı ÜÇ HAL YASASI'na
eğilmeye imkân var mı?

Auguste Comte'a göre insan-
ların düşünce tarihi birbirini
izleyen değişik halde üç evre-
yi kapsamaktadır. Bu evreleri
ve kapsamalarını ana çizgiler
halinde özetlediğimiz şu şema
ile daha iyi anımsayabiliriz :

- A — PUTCULUK
(FETİCİHİSME)
B — ÇOK TANRICILIK
(POLYTHEİSME)
C — TEK TANRICILIK
(MONOTHEİSME)

I — Tanrı bilim evresi

II — Metafizik evresi

III — Pozitif evre

Comte'a göre insanların düşünce tarihi, ya da bireylerde ve toplumlarda genel fikirlerin gelişmesi

Comte'a göre (çok özetlenmiş olarak) :

- I. Evrede insanlar bütün olayları kendilerine benzeyen bilinçli ve iradeli canlı güçlerle açıklamışlardır.
- II. Evrede, olaylar gizemsel güçler ve soyut kavramlarla açıklanmıştır.
- III. Evrede ise gerçek bilim her şeye egemendir.

Bu şema ile özetlediğimiz ya-
sa, Comte'un deyimi ile «İn-
sanların düşünüş tarihinde üç
ayrı metodu ve üç ayrı felsefe
anlayışı göstermesi bakımın-
dan önemlidir ve bütün birey-
ler ve toplumlar evrimlerini
bu üç hale göre tamamlarlar.»
Yalnız, bu şemada iki konuya
ilişkin küçük bir açıklamaya
gerek vardır. Şemanın I. Tan-
rı bilim evresi, bugünkü din-
lerin ve Tanrı'sal inançların,
oluşup gelişmesi için ilkel in-
sandan bu yana inanç ve dü-
şüncenin geçirdiği evreleri
kapsar.

Şemada görüldüğü gibi Com-
te, bu evreleri putculuk, çok
Tanrı'cılık ve tek Tanrı'cılık
olarak üçe ayırmış ve bu üç
aşamayı da putculuktan (Fe-
tichisme) den başlatmıştır.
Halbuki klasik din ve sosyo-
loji bilginlerinin, inançların
aşama süreçlerine ilişkin açık-
lamalarına göre fetişizm de,
öteki inançlar gibi ve sistem-
ler arasında ele alınması gere-
ken bir aşamadır ve bu inanç-
lar şöyle sıralanmıştır : Ani-
mizm (canlılık), Natüralizm
(doğacılık), Totemizm (on-
gunluk, kutsallık), Fetisizm
(putculuk), Tabuculuk (ya-
saklar ve tekincisizlik haram-
lar sistemi), Şamanizm (ruh-
culuk-büyücülük), Manizm
(familiyal/ruh göçerliği), Po-

liteizm (çok Tanrı'cılık), Mo-
noteizm (tek Tanrı'cılık).

Görülüyor ki, Goril tipi Cava
adamından ve bir milyon yıl-
dan beri inanç akımı süreci
bakımından gele gele tek Tan-
rı kavramına ulaşmış bulun-
maktayız. Bu inanç kavramı,
Hz. Musa'nın (İ. Ö. 1298-1232)
Sina çölünde Herob dağında
eriştiği ilâhi vahiy ve ilham-
larla ortaya koyduğu yasalar
ve kitaplarla ve bir sisteme
bağlayışla başlar.

Bütün bu inançlar uğruna ni-
ce insanların başı vurulmuş,
nice kızlar ve gençler kurban
edilmiş, diri diri yakılmış ya
da akıl ve hayal edilemeyecek
işkenceler altında öldürülmüş,
kıtalar arası seferler düzenle-
nerek kan gövdeyi götürmüştür.
Bugün bile, yerel de olsa,
bu gibi olayların sürüp gittiği
ülkeler vardır. İleriki bin yıl-
larda bu akım sürecinin ne o-
lacağını kestirmek yeti ve ye-
teneklerin dışındadır. Bu ko-
nuda, A. Comte'un bir düşün-
cesini sunmakla yetineceğiz :
Comte, Pozitivizm (olguculuk)
kuramını açıklarken şöyle
der : «Sosyal yapıları, insan-
ları birbirine bağlayan ve sev-
diren teolojik ve metafizik
inançlı dinler gibi pozitivizm
de, gelecekte Tanrı ve ruh kav-
ramına inancı olmayan ve in-

sanlık kavramının, Tanrı ve ruh yerine geçebileceği bir din olarak ortaya çıkabilir.»

Comte'un bu düşüncesine biz de şunu ekliyelim : İnsanların savaşız, kardeş kardeş yaşayacakları bir gün elbet gelecektir. Fakat bu hümanist kardeşlik bağlarının düğümü, yine de bir Tanrı kavramının gizeminde sürüp gidecektir.

Yukarda adları sıralanan bütün inançları ayrıntılarıyla açıklamak için sayfalarımız yeterli değildir. Biz, özetler halinde birkaçı üzerinde duracağız.

ANİMİZM (canlılık) : İlk inanç ilkel insanın gördüğü rüyalarla, kendisinde ruhsal ve bedensel bir ikilik sezmesi ve ruhun varlığına inanmasıyla başlamıştır. Bu inanca göre, evrende ve yer yüzünde var olan canlı ve cansız herşeyde bir ruh ve can vardır. Bu nedenle insan, kendisine etki yapan herşeyden korkuyor ve herşeyde bir zarar ve tehlike görüyordu. Karanlıkların, yıldırım, fırtına, deprem, kasırga ve tufanların, yanardağların, azgın deniz dalgalarının, orman yangınlarının ve bütün doğal afet olarak ne varsa hepsinin canlı olduğu ve kendisine kastı bulunduğu inancında idi. Çünkü

bunlara ne ok, ne kargı, mızrak ve nede kullanabileceği başka bir araç etkili olmuyordu. Kendi gücü de yetmiyordu. Bu arada iyi ruhların varlığına da inançları vardı.

Daha sonraları insanlar doğal bu afetler karşısında nasıl korkuya kapılmışlarsa, güneşin, ayın, yıldızlarla denizlerin ve yüce dağların, uzayın ululukları karşısında, hayret ve hayranlık duymaya başlamışlar ve böylece ululuğa karşı yöneliş, kutsallık duygusunun, korku ise, türlü şekillerde yalvarış ve niyazın, âyin ve tapınmaların ve daha sonraları bir Tanrı'ya ulaşan inancın kaynağı olmuştur. Animizm ile içiçe sürüp giden bu evre, **NATÜRALİZM (doğacılık)** olarak nitelendirilmiştir.

FETİŞİZM (PUTCULUK) :

Fetiş, Portekiz'ce «feitico» sözcüğünden gelmektedir. Uğur getirmek için kullanılan ve takılan armağanların her çeşidine ve vaktiyle birey ve klanların totemi yani klanın ortaklaşa atası ve kutsal sembolü sayılan bitki, hayvan ve eşyanın sihirli gücü farz edilerek taşın, ağaçtan oyularak, işlenerek yapılan cansız modeline fetiş (put) adı verilir. İnsanlar, binlerce yıl bun-

ların esiri olarak yaşamış ve bu totem sembollerin dışında, kendilerini kötü ruhlara karşı korumak ve onları kontrolleri altına almak için renkli taşların uğur getireceğine inanmışlardır. Mısırlılar'ın, Sümer'lerin, Hitit'lerin, Asur'ların, İsrail'lilerin, Babil, Alam, Fenikeli'lerin ayrı ayrı ve hattâ bu kavimleri oluşturan klanların her birisinin kendilerine özgü putları vardı. Uğur getirsin diye kullanılan her şey, boyunlara takılan madalyonlar veya haç, kapılara çakılan nallar, yapılan adaklar ve daha ileri gidilerek putlar için yapılan konutlar, putperestlik sayılmıştır. Nitekim bugün kiblemiz olan Mekke'deki Kâbe, Arap'larca dört büyük put için konut olarak kullanılmış ve Hz. Peygamber Medine'den Mekke'ye dönüşünde, ilk işi bu putları imha etmek ve Kâbe'yi temizlemek olmuştur. Kısacası, uğur getirsin diye yapılan her davranış ve niteliği ne olursa olsun kullanılan her aracın altında, geçmişten kalma bir miras olarak ya kötü ruhlardan korunma ya da iyi ruhlardan yardım istemi yatmaktadır. Bu tür davranışların adı putculuk ve aracın adı da p u t u r .

ÇOK TANRICILIK (POLİTE-

İZM) : Daha çok Roma ve Yunan sitelerinde, doğada olup biten olgu ve olayların yaratıcısı olarak simgelenen birer mabd'u vardı. Bunlardan çoğu, güzel birer sanat eseri olarak bugün müzelerde korunan heykellerle simgelenmişti. Aslında bunlar da birer fetişti. Birkaç örnek : Zeus (Tanrıların en yücesi evrensel nitelikte), Afrodit (güzellik ve aşk Tanrıçası), Artemis (doğanın simgesi, bekâret ve orman Tanrıçası), Eros (aşk Tanrı'sı), Heliyos (güneş Tanrı'sı), Dionisos (ölümsüzlük Tanrısı) daha birçokları gibi.. Eski Türk'lerde kutsallık bakımından güneş ve ay en yüce mabut olarak tanılırdı. Hatta Ü L G E N adını taşıyan bir de yer Tanrı'sı vardı. Kısacası 3000 yıl öncesi, sayıları 35 bin kadar olan çoktanrıcılık evresi yaşamıştır insanlar. Bütün bu inanç aşamalarından bize kadar gelen efsaneler; tekin olmayan yerlerde dolaşılması, evliya türbelerinin etrafındaki ağaçlara dokunulması, bir kibritle üç sigara yakılması, tavşan eti yenilmesi, iki insan arasından kara kedi geçmesi, bir ayna kırılması, adaklar, nazarlıklar, muskalar, evliya türbelerine mum dikmek gibi uğurlu ya da uğursuz inançlar, çok

eskilerden bize kadar gelen duygusal miraslardır.

Ayrıca; çocukluğumuzda bizi sıkıntı, heyecanla ve hatta ağlayarak uyandıran KARABASAN (Ankara'da biz karakura bastı derdik) dediğimiz korkulu rüyaların yarattığı ruh haleti sanırım ki, tıpkı bir yazımızda açıkladığımız gibi (İçimizdeki levhimahfuz : dergi : sayı 38-39) ana karnında geçirdiğimiz ve tekrar ettiğimiz evrimsel morfolojik değişim değerlerinin ruhsal yönü olarak yüzbinlerce yıl süren ilkel yaşamımızın tinsel bunalım izlerinin kalıtsal tekrarı olsa gerektir.

Böylece binlerce yıllar birbirini izleyen türlü kanışlar ve ruhsal bunalımlar içinde boçaldıktan sonra, II. bölümde açıklandığı gibi insanlar, kaynağı içgüdü olan s e z g i yetisinin ilhamı ve bilinç aydınlığında doğan kutsallık duygusu ile aradığı yaratıcı ve koruyucu ö z e , birtek Tanrı ve ruhun varlığı ve sonsuzluğu inancına ulaşmıştır.

TEKTANRICILIK (MONOTEİZM) : Gelip geçen yüzbinlerce yıllar süre içinde bilinçlenme ve geniş anlamı ile algı (idrak), bellek (hafıza), öğ-

renme, hayal gücü ve akıl yürütme gibi yetilerimizi içeren zihinsel etkinlik geliştikçe insanlar, ağır bir tempo ile iyi ve kötü ruhların, perilerin, cinlerin, hortlakların ve putlarla bunların simgelendiği bir sürü ilâların tinsel bağlantısından ve esaretinden T E K - T A N R I varlığına yönelmiştir.

Tanrı kavramında; ikicilik, (düalizm), Bircilik (monizm), Kamutanricılık (Panteizm) gibi tanımlarda küçük de olsa birbirine karıştırılan çok çelişkili nitelendirilmeleri bir yana bırakarak yaratan ve yöneten Tektanrı'ya inancın Hz. İbrahim (İ. Ö. 2000) tarafından ortaya konduğu Kur'an-ı kerimin şu ayetlerinden anlıyoruz :

«Rabbim! bu şehri güvenli kıl. Beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut. (İbrahim suresi 35). /«Kocamışken bana İsmail ve İshakı veren Allah'a hamdolsun». (İbrahim S. 39). Rivayete göre Hz. İbrahim Milattan ikibin yıl önce yaşamış, karısının ve kendisinin çok ihtiyar olmalarına karşın iki oğlu olmuştur. Bunlardan İsmail Arapların ve İshak'ta Yahudilerin cediti oldukları sanılmaktadır. Yukardaki ayetlerden başka Hz.

İbrahim ve oğullarına ilişkin Hud, Saffat, Meryem, Bakara surelerinde de ayetler vardır. İhtiyar hallerinde kendilerine iki oğul verdiği için Tanrı'ya olan şükran borcunun, bunlardan birisini kurban etmek için Kudüs'deki S İ O N tepesinde bulunan bir kaya üzerine yatırmış, fakat Tanrı, O'na gökten bir kurban göndererek İbrahim'in bu davranışını önlemiştir. Müslümanlarca HACERİMUALLAK denilen bu kaya parçası sonradan Hz. Muhammed'in miraca çıktığı ve rivayete göre Hz. Meryemin de Ruhulkudüs'e hamile kaldığı yerdir. Bugün görkemli ve tamamen altın kaplı bir kubbenin ve tezyinlerin kapatıp çok kutsal sayılan ve KUBBTÜSSAHRA denilen bu yapının biraz ilerisinde de Hz. Ömer'in Kudüs'ü ele geçirdiği zaman, tamamen yıkılmış durumda olan Süleyman mabedinin yerine yaptırdığı Ömer camii ya da Mescidi Aksa vardır.

Bugün Göksel dinler adı altında toplanan Tektanrı'lı din kavramının doğuşunu, İ. Ö. 1325-1370 arasında Mısır'da saltanat süren IV. Ameno-Fis'in tek mabudu olan O R İ - S İ S ile başlatan sosyoloğlar vardır. Bu güneşti, ekini yetiştiren ruh'du. Mısır'ın

toprak, su ve yeşillik ilâhı idi. Bu Tektanrı'yı, firavun Amon-Ataen'in sezgisine bağlayanlar da vardır. Fakat bu kavram, Mısır'da doğup büyümiş olan Hz. Musa'nın y e h o v a 'yı tek bir Allah olarak ortaya koyduğu görüşe kadar itibar görmemiş ve izinden giden başka kavimler de olmamıştır. Tektanrı kavramına inanan ve bunu siyasal ve hümanizma yönlerinde sosyal ve moral ilkeler halinde bir inanç ve din sistemine bağlayan Hz. Musa olmuştur. Bu olayı klasik tarih kitapları şöyle anlatırlar : «Realist Musa Mısırdan Sina çölüne getirdiği 12 klanın kavgacı ve geçimsiz ırkdaşları arasında ahenk ve nizam kurmak için insanlık üstünde bir kudrete dayanan, ve esaslı bir kanuna ihtiyaç olduğunu duymaya başlamış ve bu kanunları şümullü olarak tesbit etmiştir. Böylece, kıskanç, kararsız ve isyankâr ırkdaşlarını kendisinin değil, tabiatüstü bir kudrete maletmek gerektiğini de takdir etmiştir. İbraniler o zaman politeist idiler. Bu klanları kuvvetli bir disiplin altına sokmak için önce birtek Tanrı'ya bağlamak gerekti. O zamanlar her klanın bir e l o h i m 'i vardı. Bunların yerine sırf İsrailoğullarına ait olan bir Y A H V E '

ye ihtiyaç vardı. KANİ klanının elohimi Yahve idi. Böylece milli dinin muhtaç olduğu Yahve'yi bulmuştu. Bu Yahve, klanları ve bütün İsrailoğullarını birleştirmeliydi.

Bu klanın ruhani reisi ve kâhini olan Jethro (Şüayp peygamber), Musa'nın kayınbabasıydı. Nihayet Yahve, Herob dağında o'na görünmüş ve İbranileri birbirine bağlayan on emri, kanun olarak O'ndan almıştır. Bugün de cari olan Anayasa bu emirlerdir.»

Hristiyanlık ve müslümanlığın dayandığı temel din inancısı T E K T A N R I esasına dayanır. İncil ve Kuranın kapsamına giren İsrailoğullarına ilişkin ayet ve surelerin sayıları çoktur. Örneğin 29 suredeki 124 ayet, Musa'nın yaptığı işleri ve yaşamını içeren öykülerle doludur. O Musa ki, Mısır esaretinden ve zulumden kurtardığı klanların zaman zaman hakaretine uğramış ve hatta bunlar arasında Musa'yı öldürmeğe yeltenenler, Sina çölünün kahrını çekmektense Mısır'a geri dönmek isteyenler de bulunmuştur. Din bilginlerinin ve tarih yazarlarının Musa hakkındaki yargıları şudur : «MUSA MİSİR'DA ÖLÜME MAHKUM BİR MİLLETİN KILINÇ AR-

TIKLARINI ÇÖLE ÇIKARTMIŞ VE ÖLMEYEN BİR MİLLET YARATMIŞTIR».

Toplum yaşamının vahşilikten ve ilkellik ihtirasından kurtuluşunda ve böylece de H Ü - M A N İ Z M denilen ve insan severliği en kutsal ve en ulu amaç sayan yeni bir ülkünün ve yeni bir yaşam anlayışının doğuşunda, «halde ve gelecekte doğru yola ve olgunluğa götüren tinsel ülkü birliği» diye de tanımlanan göksel ve törel dinler ilkelerinin çok büyük rol oynadığını belirtmek yerinde olur. Bütün inançlardaki âyinlerin şekil ve koşulları ne olursa olsun, bunların hepsinde mihrap önünde kendilerinden geçerek cezbeyle dalan ya da secdeye yatan ve elbağlayan insanlarda, bir taraftan dünya ve inandığı ahiret ıstıraplarına karşı kendini koruyacak bir destek arayışın ve aynı zamanda tinsel ve mistik boşalma, ferahlama ve kutsalılık duygusuyla dolmuş olmanın, ölçülmez nitelikte ve değerinde zevki vardır.

Görülüyor ki, binlerce yıl gerilerden bu yana insan, bir yandan kendine felâketler ve umutsuzluklar getiren canlı sandığı doğal afetlerden duyduğu korkunun, öte yandan

gündüz, gece gözlerini kamaştıran evrensel ululuğun hayranlığı içinde ve insan bilincinin gelişmesine paralel olarak, kendi bedensel ve ruhsal varlığının idrakine eriştikçe, ve bu erişme, bin yıllar boyu geliştikçe, inanç dünyasındaki karmaşık ve sıkıntılı kanışlar, daha çok basite ve evrimsel bir süreçle daha çok aydınlığa ve bir tek T A N R I düşünce ve inancına ulaşmıştır. Bugün bizim Tanrı dediğimiz kutsal « ö z » kendisini Kurân-ı kerimde İhlas suresinde şöyle tanımlar :

«Ey Muhammed deki, O Allah tektir. Allah herşeyden müstağni ve herşey O'na muhtaçtır. O doğurmamış ve doğmamıştır. Hiç birşey O'nun dengi değildir.»

Tanrı'nın kendisini bu nitelendirmesi önünde, ölüm tarihleri, içinde yaşadığımız yüzyıla rastlayan üç ünlü filozofun bu konudaki düşünceleriyle bir Mason biraderin ve sünnet ehli islam âleminin düşüncelerini ve tefsirlerini sunalım :

«Evreni yöneten, kendi özünü kuran yasalardır. Tanrı, insan düşüncesin-

de yerleşen, bilincin derinliklerine kadar kök salan bir dokunulmazlıkların bütünüdür. İnsan, kendi eliyle kendi hayatına kıydı, yarattığının tutacağı oldu.»

Nietzsche (1844-1900)

«Evren, bir fiziksel bilincin düzenli bir sistemi olarak ortaya çıkmıştır (...') Ben, kendini varlıkların ahenginde gösteren bi Tanrı'ya inanıyorum. İnsanların yaptıklarıyla uğraşan bir Tanrı'ya değil.»

Einstein (1879-1955)

«Tanrı, ne ruhtur, ne de maddedir. Bunların üstünde fiziki âlemde olduğu kadar, moral âlemde de hükümünü gösteren yüce realitedir.»

Bertrand Russel (1872-1970)

Tanrı kavramının nitelendirilmesine ilişkin bu gibi tanımlamaların sayısı çoktur. Bunlar kişisel düşünceler ve inançlardır. Geniş anlamda toplumsal bir nitelik taşımamaktadır. Biz konuyu, toplumsal nitelikte biri Albert Pike'ye, öteki de tevhitçi sünnet ehline (islâmi dört mezhebin) ilişkin inanç formüllerini sunarak

noktalayacağız. Albert Pike şöyle yazar (sayın Raşit Temel K. mizin çevirisi) :

«Hiç kimse, hiç bir zaman Allah'ı görmemiştir. O tekdir, sonsuzdur, herşeye kadirdir, değişmez akıllıhikmet, yüksek zekânın sonsuz adaletin, sevgi, merhamet ve şefkatin simgesidir. Herşeyin yaratıcısı, koruyucusu, yaşamın ve nurun kaynağıdır. Zaman ve mekâna bağlı değildir. Her zaman, her yerde hazır ve nazırdır, bütün canlıların ve insanların ruhlarını yarattı. Evrende herşey değişirken değişmeyen tek varlık O'dur.»

Tevhitci sünnet ehli de şuna inanır :

Tanrı vardır. Hiçbir şeye benzemez, benzetilmez, evveline evvel ve sonuna

cismi, mekânı olmadığı gibi zaman ölçüsüne de son düşünülmez. O'nun girmez, O'nu hiçbir varlığın görmesine imkân yoktur. Çünkü bir şeyin görülebilmesi için bir mekânda bulunması, bir zamana sığması, bir şekli olması gerekir. O ise bütün bunlardan arınmıştır (münezzehtir.) Kurân'da geçen sıfatlar, O'nu bize anlatabilmek içindir. Yoksa O, bir sıfatla da tavsif edilemez. Örneğin, «bilendir» desek, bileni de bilgiyi de yaratan O'dur. «görendir» desek, göreni de görmeyi de, görgüyü de yaratan O'dur. Eşi, ortağı yoktur. O'nu sıfatlarla övmek, O'nu kula benzetmektir. Kurân'da geçen el, yüz ve göz gibi sıfatlar, kudret, bilgi ve zat olarak yorumlanır.»

(Devamı var)

Din ve Masonluk

Ömer Faruk KURT

Pek çok kıymetli üstadlarımın bulunduğu bu Muhterem Kardeşlik Locasında konuşmak bana büyük şeref vermektedir. Geçen sene de Nisanın 17'sinde buluşmuşuk. Teamül haline girme istidadı gösteren çalışmalarınıza katılmaktan ayrı bir bahtiyarlık duymaktayım.

Konuyu niçin fazla kullanıyorum ve beni vazifelendirdiniz : Konuya ilgi sebepim 1 - Hayrullah Örs, 2 - Babam'dır. Konuşmaya başlamadan evvel konuya aydınlık getirmesi bakımından üç dört tarif yapmak istiyorum.

- İMAN** Bir kimsenin veya bir şeyin doğruluğuna sarsılmaz bir duygu ile inanmaktır.
- İTİKAT** Bir düşünceye, bir kanaate bağlı bulunmaktır veya bağlı bulunulan bir düşüncedir.
- KÜLT** Tanrıya veya ilâhi kabul edilen varlıklara veya Tanrı'nın özel sevgisine mazhar olmuş varlıklara saygı gösterisi, sadece ayinlerden müteşekkil tapınma sistemidir.
- DİN** Bizim kaderimize tesir eden kuvvetlere inanmak ve bu inanç sonunda onlara karşı hususi ve ciddi olarak sosyal davranışlarda bulunmaktır.

İnsan inanmak ihtiyacındadır. Tarihinin her devrinde inanmıştır. Çünkü inanmak, insanın nefsini koruyan ve yaşama içgüdülerine bağlı onun tabii ve fitri bir duygusudur.

Masonlar, Ritüellerinin en başından en sonuna kadar geçmişi anmaktan ve araştırmaktan hem zevk duyarlar hem de yöntem çıkarırlar. Bu arada Dinler Tarihi en ilgi çeken bir konu olmaktadır. Böylece beşer hayatı, kâinat, öte dünya karşısında insanların beslenmiş oldukları en soylu düşünceler duydukları en karmaşık hisler canlanırlar. Ayrıca dinleri incelemek birçok meraklı felsefi ve Metafizik problemleri çözmeye de yardım edebilir.

Din duygusunun gerçek vasfı nedir? Özü nerededir? Bu duygu kökünü nereden almaktadır? Bugünkü günde Ateist bir insan dine ne gibi bir değer atfetmektedir? Din sadece bir tapınmamıdır? Yoksa bir inanç meselesimidir? Sonlu ile sonsuzun karşılaşması hadisesimidir? Bunun gibi bazı soruların çözümüne bizi yöneltmektedir. Dinler ümit verip inandırırılar, felsefelerse düşündürüp ikna ettirirler. Birinin dayanağı Allah, diğerinin tutanağı Akıl'dır. Allah âhiretin, Akıl da dünyanın garantisidir. Bu sebepten insan Allah'ın kulu ve Aklın mümessilidir. İnsanın şerefi hürriyetindedir. Bu hürriyete erişebilmemiz için çalışmamızda taklit değil tahkik, yöntemimiz olacaktır.

Etimoloji bakımından Din kelimesi Arapçaya Arâmi ve İbrâni dillerinden geçmiştir. Bu dillerdeki anlamı HÜKÜM'dür. Aslı arapçadır diyenler de ÖRF ve ADET manasınadır derler. Farsça olduğunu söyleyenlerse bugünkü anlamını bildirirler. Batı dillerindeki karşılığı RELIGION'dır. Bu kelime Latince LIGERE'den gelir ki birleştirmek, bağlamak anlamındadır.

DURKHEIM'a göre din, kutsal varlıkla ilgili her türlü ibâdet ve itikatlardan meydana gelen toplu bir sistemdir. KANT'a göre din, insanın bütün vazifelerinde ilâhi emrin bilinmesi ve tanınmasıdır.

REVILLE'e göre din insanın kaderiyle buna zıt kuvvetler arasında ahenkli bir sentez kurmak ihtiyacıdır.

ERNEST RENAN diyor ki insandaki bütün kaprislere ve ihtiraslara sonsuzluk duygusu hâkim olduğu zaman din başlar.

HARTMAN Din, insanın kendini heyecan ve hayranlığa sürükleyen metafizik kuvvetlerdir, demektedir.

WUNDT'a göre Din, kâinatta her sonlunun sonsuzda, her fâninin ebediyette yaşaması hakkında vasıtasız bir şüurdur. Bu şüura ait olan bütün fikirler ve duygular dini teşkil ederler.

Bu tarifler dinî olayın çeşitli cephelerini yansıtmaları bakımından ayrı ayrı değer taşırlar. Din bir realitedir. Din hertürlü felsefi ve ilmî düşüncelerden önce varolmuş ve insanların yaşayışlarını sevk ve idâre etmiştir. İnsanlar Evrenin ilk sebebi nedir diye sormadan çok önce kendi yaşayış ve kaderlerini düşünmüşlerdir. Tabiat içinde yaşayan insan kendi kaderine hâkim olan kuvvet ve kudretleri araştırmaya başlamış bu araştırma dinin ilk tohumlarını teşkil etmiştir.

Tekâmülcü teoriye göre tabiatta herşey basitten mürekkebe doğru gider. En yüksek ruhsal veya içtimaî kurumlar da en iptidai şekillerden başlayarak bugünkü durumlarına gelmişlerdir. Din müessesesi de bu kanuna tabidir. JAMES GEORGE FRAZER insan önce sihirle başladı, sonra hünerlerinin her zaman tesirli olmadığını görünce bu sefer dua ve niyaza döndü. İşte bu safhada din doğdu diyor. İnsan aynı zamanda tabiata tesir etmek için onları anlamaya da çalıştı. Bu suretle de ilim doğdu demektedir. 1917 senesinde neşrettiği «İlkel Kültür» adlı eserinde EDWARD B. TYLOR insanlarda ruh inancı rüyalarla doğmuştur. İnsan rüyasında çeşitli yerlere gitmekte, birçok hadiseleri yaşamakta oysa bütün bunlar olurken rüyayı gören kimse kulübesinde yatmaktadır. O halde uyuyan kimseyi terkeden giden, başına buyruk bir şey, uyuyanın biraz uçucu biraz flû olan bir benzeri yani ruhudur; bu ruh bedeni rüyada muvakkaten ölümden ise tamamen terkeder. İlkel insan bunu bedenden ayrı ve canlı bir ilke olarak tasarlamış, Animizm inancı buradan kaynaklanmıştır. Ölenlerin ölüm sonrası da, ruhları aracılığıyla hayatlarını sürdürmeleri inancı Atalar ve ölümler ibâdetini doğurmuştur. Animistik tasarı ruhun varlığına inanırken buradan Animatistik tasarıya geçilmiştir. Yani tabiatta bulunan şeyleri canlandırma, canlı görme inancı doğar. Birtakım iyi ya da kötü yani yararlı veya zararlı ruhlar belli yerleri, ağaçları, mağaraları, dağ tepelerini, ırmak sularını tutarlar. Bunlara ibadet fetişizmi oluşturur. Tabiat unsurlarının su, deniz, dağ, ay, güneş, yıldız gibi yukarıki basamakları aşarak önem kazanmaları nihayet Çok Tanrıçılığı doğurmuştur. Tylor'a göre bu serüvenin son merhalesi Tek Tanrıçılıktır. İlkel inanç-

larda MANA canlı cansız, bitki, hayvan gibi her nesnenin içinde bulunan doğa üstü bir kuvveti ifâde eder. Ona sahip olan olta bol balık tutar, oklar hedefine ulaşır. Şayet ünlü bir avcı artık eli boş dönüyorsa avdan, Mana'sını kaybetmiş denir. Bir başka kudretli inançta TABU'dur. Dokunulması, yenilmesi, konuşulması yasak olan şeydir. Tabu'nun temelinde de iki mühim duygu yatmaktadır : KORKU ve SAYGI.

Çok kısa hüülâsa edersek; Kuvvet-Yasak-Korku ve Saygi.

Budizm insanın necatını sıkı bir perhiz ve nefse eziyetle eğitimde arar. Hristiyanlık Budizme nazaran daha ziyade dünyaya ve hayata teveccüh eder. Müsevîlikle İslâmlık ise din ile ahlâkı büyük bir açıklık ve kesinlikle birleştirir. Fertlerin birbirleriyle olan münasebetlerini ve vazifelerini talimatının başına koyar. Bununla beraber Dinin, Ahlâk veya Sosyolojiye irca edilemeyeceğini; başlıbaşına ayrı bir realite olduğunu tekrar belirtmek isterim. Hernekadar Din Antropologlardan, Tarihçilere, Sosyologlara, İktisatçılardan Siyasetçilere, Psikologlardan Filozoflara kadar kendi açılarından ele alınıp işlenmişse de Dinin en esaslı noktasının Allah veya Kutsî bir varlık duygusunun merkezde yattığını söylemeliyim. Bunu belirleyen üç unsur dinde şarttır.

- 1 — Hayata, dünyaya ve ahrete hâkim olan ve sonsuz bir kudrete sahip bir Tanrı varlığı,
- 2 — Bu kutsî varlık önünde sevgi, tâzim ve huşû, duygusu,
- 3 — Allahın zat ve mahiyetinin, insan idrakince ulaşılamayacak bir sır olduğu.

Dinde temel ve asıl olan dinî hisler ve itikattır; bu psikolojik özü teşkil eder. Şekil ve merasim, ibâdet ve muamelât ise toplumdan gelen ve her çevrede değişen yani sosyolojik veçhesidir ki bu iki kısmın birleşmesinden dinî hayat meydana gelir.

Din artık ilmin ışığı altına girmiştir. Yukarda saydığım gibi ruhi açıdan, toplumsal açıdan, tarihsel olarak, felsefi yönden ilimlerin konusu olmuştur.

Dinlerin şu veya bu bölgede hangi sebeplerle geliştiğini, bölgelerin tarih ve kültürleri ile münasebetini, dinî müesseselerin iklim ve medeniyetlerle ilgilerini Dinler Coğrafyası araştırır. Dinleri

bir bütün olarak sosyal müessese şeklinde kurulmuş olan ibadet, âyin, kurban, duâ, dinî âdet ve gelenekler din ile cemiyet arasındaki karşılıklı münasebetler objektif olarak Din Sosyolojisinin konuları olmuştur.

Dua eden veya kurban kesen bir müminin yalnız dış görünüşü ile bu olayları değerlendirmek imkânsızdır. Bu olaylarda ehemmiyet arzeden müminin inançları ve duygularını da Din Psikolojisi araştırmaktadır.

Her dini olayda bir uçta insan, öbür uçta Kutsî Varlık bulunur. Bu iki noktayı birleştiren rayın birinin inanç diğèrinin ibâdet olduğu açıktır. Masonlukta da Ritüelik merasimlerde manevi olgunluğa ait çalışmaları gösterebilirim.

Birinci noktada olan biziz, o halde önce kendimizi tanımakla işe başlayacağız. Bu emir insanlığa her zaman tekrarlanmıştır. Apollonun DELPHOI tapınağında GNOTHI SAUTHON ve MEDEN AGAN yazılıdır. Kendini Bil ve Aşırılıklardan Sakın denmektedir. Bir hadisimizde aynı hikmeti söylüyor : MEN AREFE NEFSİHİ FEKAT AREFE RABBİHİ. Kimki kendini bilir, Tanrısını bilmiş olur. Tanrıya giden yol aşk, ilim, mistisizm, murakabe, riyazet ve sair şekillerde çeşitlense de ana yol inanç ve ibadettir. Geriye kalıyor zamandan ve mekândan münezze, müteal bir varlık olan Allahı bilmek ve kavramak bu mümkün olmadığına göre bize kalan inanmak ve bağlanmaktır.

Mesleğimizin ana ilkesi de Tanrının varlığına ve ruhun ölümsüzlüğüne inanmak değildir? Fakat biz yine bu yüce mefhumu araştıranlara bir göz atalım. Eflâtun, Ziyafet adlı kitabında Vücut-i İlâhî delili olarak üç evrensel prensip ortaya atar. Hayr, Hüsn ve Adalet. DESCARTES, Metafizik Düşünceler isimli kitabında diyor ki : Ben, Allah deyince, beni ve mevcudiyeti isbat edildiği takdirde eşyayı, sâriyei husule getiren âlim ve kaadir, müstakil, lâyetegayyer, ezelî bir cevher-i nâmütenahî anlarım.

LEIBNITZ, Teodice ve Monadoloji adlı eserinde, eşya ve hadisat arasındaki sebeb ve netice teselsülü en son bir illetin yani bir cevher-i vacibül vücudun varlığını iktiza eder, demektedir. Allah Kemâl-i Mutlaktır ve eşyanın ilk sebebidir. SPINOZA, Etika isimli eserinde Allah cevher-i mahz'dır, diyor. Kendi zatının kanunla-

rına göre bizzat inkişaf eder. Bizce malûm olan, sıfatları idrakten ibarettir.

İnsan aklı ile düşünürken yalnız duyu organlarının verdiği ihsaslarla iktifa etmez, bunların ötesine de geçer. Müşahhastan mücerrete geçerek ideal ve mânevî varlıklara ulaşmak ister. Bu suretle zaman ve mekân plânında idrâk konusu olan şeylerin üstünde bir varlığın, bu dünya kadrosu dışında bulunan bir Vücut-i Mutlakın varlığını anlar. O zaman Mutlak, insanın içinde bir Ulûhiyet şûuru olarak yaşadığı gibi insanın dışında da İdeal ve Kâmil Varlık olarak görülür. Bu varlığın zât ve mâhiyeti ise insanın anlama ve kavrama kudretinin dışındadır.

İnsanlığın yarattığı kültürü kabaca ikiye ayırabiliriz : Maddî Kültür ve manevî kültür.

Üretilen her çeşit maddî varlık, alet ve makina birinci gruba girer, teknolojiyi oluşturur. Değerler, kurallar ve inançlar yani topluma davranış biçimini veren gelenek ve görenekler manevî kültür dediğimiz bölümü oluşturur. Şimdi dünya tarihine Toynbee'nin gözüyle bakarsak, Aşağı Paleolitik çağda insan teknoloji olarak 1.000.000 yıl sopa ve balta kullanmış, sonra gelen 50.000 yıl Yukarı Paleolitik çağ boyunca ok, yay ve zıpkın kullanmıştır. Neolitik çağda 9.000 yıl hayvanları evcilleştirerek Tarıma başlamıştır. Sonra gelen 5.000 yıl süresince gemilerle, Değirmenlerde Rüzgâr gücü kullanmıştır. Sonraki 2.000 yıl boyunca Değirmenleri için su gücünü kullanıyor. Tecrübi ilimlerin sonuçlarını Teknolojiye tatbik edişi 350 yıl olmuştur. Elektrik enerjisini ise 120 yıldır kullanagelmektedir. Son 60 yıldır da petrolü enerjiye çevirmektedir. Atom ise ancak 30 yıldır tekniğe hizmet etmektedir. Aşamaların gittikçe kısalışı yani buluşların hızlandığını gösteriyor.

Manevî Kültür alanına bakacak olursak Semavi dinlerden Musevilik 5.000 yıl, Hristiyanlık 2.000 yıl, İslâmiyet 1.500 yıldır hüküm sürmektedir. Yani bu alanda son yenilik öyle bir ömre sahip ki değişme hızı maddî kültüre göre çok geride kalmaktadır.

Maddî Kültür ile Manevî Kültür arasındaki uyumsuzluğun yarattığı bunalıma «Kültür Boşluğu» adı verilmektedir. Bir toplumun yapısı, toplumsal problemleriyle bu iki grup kültür arasındaki nisbet ve münasebet tarafından şekillenir, biçimlenir. Bu denge bozulursa sorunlar artar, derinleşir ve huzursuzluk doğar. Uyum

arttıkça sorunlar, yumuşar ve azalır. Bu kültürler toplamı insanla tabiat ve insanla insan arasındaki çelişkileri çözmeye yarar ve çözdüğü, çözümlediği nisbette mâna ve ehemmiyet kazanır.

Masonlar yemin kürsüsüne Manevî ve Maddî Kültürün sembolleri olarak Kutsal Kitapla gönye ve pergeli koyarak bu ahengin ehemmiyetini belirtirler.

BÜYÜK NURLAR başlığını taşıyan bölümün aynen çevirisini veriyorum. Büyük Nurlar üçtür. Mukaddes İncil, Gönve ve Pergel. Genellikle Hristiyan olan bu ülkede Mukaddes İncil'e Büyük Nur veya «Masonluğun Büyük Nuru» olarak atıfta bulunulur. Başka ülkelerde tatbikatın farklı olması mümkün ve fiilen de değişiktir. Hayati ehemmiyeti haiz olup, kesinlikle değişmez ve aynı zamanda cemiyetin bir Landmarkı olan kaide «Loca çalışırken kutsal kitap kürsüsünde bir kutsal kitabın bulunması» mecburiyetidir. Musevilerden müteşekkil bir loca Tevratı kullanmayı tercih edebilir, Türkiye ve İran'da İslâmın kutsal kitabı olarak Kuran-ı Kerim, Brahmanlarca Veda kullanılmaktadır. Uzak Doğu'daki Mason Localarında farklı köken ve inanışlardaki kardeşlerin bulunması dolayısıyla kürsüde muhtelif kutsal kitaplar bir arada bulundurulmakta, aday kendisi için en kutsal olanı bunlar arasından seçmektedir.

Kutsal kitaptan başka diğer Büyük Nurlar, -yani Gönve ve Pergel-onun üzerinde bulunurlar. Bu üç nur mevcut olmayınca bir loca açılmaz, çalışamaz, hatta mevcut olamaz.

Kürsü üzerindeki İncilin, inancımızın kaide ve klavuzu olmaktan öte manası vardır. O, hür Masonluğun en büyük sembollerinden biridir. İncil burada bütün mukaddes kitapları bütün inançları temsil eder. Böylece Masonluğun düsturu hakikatlerin en basit ve en anlamlısını ortaya koymuş olur. Dini inanışlar arasında farklar ne olursa olsun, kökeni ve inançları değişik insanların, üzerinde birlikte ve saadette ilerleyebilecekleri bir yol mevcuttur. Özel tapınması sırasında insan Tanrı veya Yahovaya, Allah veya Buda'ya, Muhammed veya İsa'ya yakarabilir; İsrail Tanrısı veya Büyük Yaratıcıya sığınabilir. Masonik Locada Evrenin Ulu Mimarına mütevazî yakarışı duyar ve bu isimle kendi tanrısını bulmuş olur.

Yazı şöyle devam ediyor : Bir dağın çevresinde yüzlerce yol döne-

rek yükselir, bunların hepsi tepede bir noktada birleşir. Hür Masonluk, Büyük Nuru kürsüsünde tek bir inancın tek kitabı olarak değil, bütün inançların bütün kitapları, hangi dilde ve hangi şekilde okunursa okunsun Büyük Mimarın Talimatı olarak açık tutmaktadır. Üzerinde bulunan semboller gibi o da evrensel-dir. Gönye ve Pergel bir Locaya, bir Ulusa bir dine ait olmayıp, bütün Masonlara, aynı şeyi ifade ettiği herkese aittir. Nerede bulunursa bulunsunlar Masonların arzuları pergelin ayakları arasında kalmaktadır.

Ritüellerimizde Tevrat'tan sayısız alıntılar mevcuttur. Büyük Nur içinde, Masonluk dokumasının, atkı ve çözümleri olan kardeşliğin evrenseliği, Tanrının çocuklarına sevgisi, ölümsüzlük umudu gibi basit öğretiler görülür. Önemle belirtilmesi gereken husus bütün bunların hangi dil, hangi ülke ve hangi inançta olursa olsun aynı zamanda Masonluğun da öğretileri olduğudur. Büyük Nuru-muz sadece Kutsal Kitap fikrinin sembolüdür. Masonluk Musevi, İslâm veya Budist bir teşkilât olmadığı gibi Hristiyan da değildir. Yukarıda anılan alıntılar hiç kimseyi Masonlukta bir mezhep karakteri aramaya yöneltmemelidir. Çünkü böyle bir karakter yoktur.

İnciden Masonluğun Büyük Nuru diye ilk kez 1960 yıllarında bahsedilmiştir. 1923'te kanunlaşan fakat daha önce 1717'de ilk Büyük Loca kuruluşu sırasında kabul edilen Tanrı ve İnanç ilkesi şöyledir : «Bir Mason işi gereği bir ahlâk yasasına uymak mecburiyetindedir ve şayet mesleğini iyi anlamış ise asla aptal bir Allahsız veya inançsız dinsiz olamaz. Eski zamanlarda Masonlar buldukları ülkenin veya mensup oldukları milletin dine inanmaya zorlanırlardı, ancak şimdi Masonları -özel inançları kendilerine bırakılarak- sadece bütün insanların birleşecekleri bir dine yöneltmek daha uygun görülmektedir. Hangi mezhep ve inanca bağlı olursa olsun iyi ve doğru, namuslu ve şerefli insan olmak gerektir. Masonluk böylece, birbirinden çok uzak-taki insanların birleşme merkezi ve bu insanlar arasında hakiki arkadaşlığı gerçek dostluğu kurma vasıtası haline gelmektedir :

- 1— Bâbil'de Mezopotamya kültüründe ZİGURAT tek merdiven
- 2 — Osmanlı'nın inkişaf devrinde SELİMİYE'de 3 merdiven
- 3 — Masonluğun insanlık dağında 100 yol.

Türkiyemize gelince diktörtgen hali bana daima bir mâbedi ve halkı da evrensel karakteri düşündürmüştür. Hattiler ve Hurri-lerden sonra ilk defa Anadolu'da birliği Hititler M. Ö. 1450 de kurmuşlardı. M. Ö. 1200 den bu yana 300 sene karanlık bir devir geçirilmiş sonra Van, Maraş, Malatya'da Urartu'lar, Medlerin, istilâsından sonra Merkezi Gordiyon (Yassıhöyük) kralı meşhur Midas olan Eskişehir ve havalisinde Frigyalılar, Başkenti Bodrum (Halikarnassos) olan Aydın ve Muğla'da Karya; Argoslu ve Rodosluların yerleştiği Karya ile Antalya arasında Likya; Kızılırmak ile Ege Denizi arasında Başkenti Sard olan ve meşhur Kralı Krezüs'ün Anadolu'nun yarısını kaplayan Lidya imparatorluğu yeralmıştı. Girit ve Rodos'tan gelenler yerli halkla karışmışlardır. Yine M. Ö. 1200 lerde Helenistan'dan Ege'ye İon'lar geldiler, Troya savaşıdan sonra Dor'lar geldiler. İzmir'in güneyinde İon'lar, kuzeyinde Dor'lar yerleştiler. Bolu ve Bursa'da Paflonyalılar, Sivas ve Kayseri'de Kapadokyalılar, Sinop ve yöresinde de yerli halkla Yunani kavimler karışmıştır. Başşehri Aspendos olan Pamfilyaya Dorlardan önce Akalar gelmişlerdi. Tarihçi Strabon'a göre, Sofoklese atfen Kilikya bölgesi yani Tarsus, Adana, Karataş'a da Akalar yerleşmişlerdi. Daha sonra Persler geldi geçti. Bilahâre İskender orduları Makedonyadan gelip Hindistana kadar Anadoludan geçtiler, döndüler, kaldılar. Bizans devrinde her soydan insan özellikle Türkler hristiyanlaştırılarak veya Bizans ordusunda paralı asker olarak Anadolu'ya yerleştirilmişti. Daha sonra Malazgirt zaferiyle Anadolu Türkler'e açılmıştır. Ayrıca Türkler İran'dan geçip bir süre orada kalarak Anadolu'ya geldiklerinden Anadolu'nun Türkleşmesinin asıl etkilendikleri kaynak İran olmuştur. Türkler, kan ve din farkını önemsemezler. Nice koca devletler kurmuş olmaları da bundandır. Yerlilerle çabuk anlaşılıp kaynaştılar. Bu kucaklaşma öylesine renkli ve coşkulu olmuştur ki bundan uygulanmamak imkansızdır. İşte o kaynaşmayla bir kankardeşliği oluştu. Anadolu etnik birliği böyle gerçekleşti. Bu insanlığın övgüsüne layık bir başarıdır. İslâm'da da ulus yoktu, ümmet vardı. Müslüman ve Hristiyan herkes Osmanlı idi. Bütün müslümanlarsa soy ve dil farkı gözetmeksizin kardeşlerdir. Böyle bir mozayığın sonucu Kuzguncuk'ta Sinagog, Kilise ve Cami Şişli'deki Bankalar gibi yanyana bir sırada inşa edilmiştir. Anadolu'da konuşulmuş her dilin tadı damağımızda kalmıştır. Aylarımızın, günlerimizin köylerimizin kentlerimizin adlarına

bakın. NEDOCESAR Niksar oldu, SELEMBRIA Silivri, DRAGOS Terkos, AL RUHA Urfa olmuştur. Yeni vatanlarının adı için de böyle yaptılar. Eskidenberi kullanılagelen güneşin doğduğu taraf anlamındaki ANATOLIA yı küçük bir değişiklikle Ana-dolu diye kullanmakta devam ettiler. Hacıbayram Camiini inşa ettiler, saçağını çok geniş yapıp Ankara Anıtının kalan bölümünü muhafaza ve himaye ederek kadirşinaslık gösterildi. Bu insanların torunları yemin kürsüsüne bütün semavi dinlerin kitaplarını böyle bir kültürün mirasçıları olarak memnuniyetle yerleştirmiştir. Türkler olarak hal böyle iken, İslâmi yönden de dayanaklarını göstermek isterim. Kur'an-ı Kerim'de iki ayrı surede 2. sûre Bakara Suresinin 62. ayeti olarak ve yine 5. sûre olan Mâide sûresinin 69. ayetinde buyruluyorki «İnananlar, Yahudiler, Sâbiiler ve Hristiyanlardan ALLAH'a ve âhiret gününe inanıp iyi şeyler yapanlara korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de, Rablerindeki mükâfatlarına ereceklerdir». Ve 29'ncu Sure Ankebut'un 46. âyetinde «Kitap ehlinden zulmedenler bir yana, onlarla en güzel surette mücadele edin ve deyin ki, Bize indirilene de size indirilene de inandık. Bizim Allahımız da, sizin Allahınız da hep birdir. Biz O'na teslim, yani İslâm olmuşuzdur.

Kitapta böyle de fiili hayatta nasıldır? Prof. Abdulkadir İnan anlatıyor : Belh şehri müslümanlarca Hicri 42 de zaptedilince KAYS BİN HAYŞAM tarafından buradaki Buda Manastırları yıktırıldı. Birkaç yıl sonra isyan çıktı. Hicri 51 de isyan bastırıldı. Buradaki mukavemeti kırmak için müslüman Araplar Kur'anda olmadığı halde Budistleri de ehl-i kitap saydılar ve müslüman olup ta tekrar eski dinine dönenlere tatbik edilen şeriat hükmünü uyguladılar. Beyrutlu Din tarihçisi YUHANNA KUMEYR de diyor ki, Kültürlü müslümanlar müsamaha ayetlerine yönelme temayülündedirler. II. Sûre, Bakara suresinin 256 ncı âyetinin ilk cümlesi «Dinde zorlama yoktur» (Lâ ihrahe fiddin) hükmüne işaret ediyor. Şeriat hükümlerini kısaca anlatayım. Kitap ehli olanlar islâma davet edilirler ya islâm olurlar veya cizye vermeyi kabul ederler. Her iki halde de hürmet ve himaye görürler. Müşriklerden cizye kabul edilmez, ya islâmı kabul edecekler veya diğer kitaplı dinlere gireceklerdir. Mürted'lere gelince yani islâm iken başka dine geçenler ya tekrar islâma döner veya öldürülürler. İşte bu sert ve katı hükümlerde bile müsamahaya yönelinmiştir. Bu islâm hukukuna giren yeni görüşler yeni fetvalardı.

Müslümanlığın diğer kitaplar hakkındaki hükümlerini ve diğer kitap ehline karşı davranışlarını gördük. Şimdi biraz da buna sebep olan mesned teşkil eden kitaplar arası uyumu, benzerlikleri görelim. Kur'anda pek çok sürede müteaddid defa geçen islâmın en yüce ilkesi kelime-i şehadettir : LÂ İLÂHE İLLALLAH, yani Allahtan başka Tanrı yoktur. Bunun bir Tevrat formülünden alındığı söylenir. II. Samuel 22. kesim, 32. âyet, «Yahveh'den başka Tanrı kimdir?» der. İşâya 44. kesim, 25. âyet «Ben Yahova. Ben tekim. Benden başkası İlâh değildir». Aşağı yukarı aynı anlatım Davud'un mezmurlarında da tekrar edilir. 18. kesim, 31. âyet «Zira Rabden başka Allah kimdir?».

Kur'an-ı Kerim Fâtihâ Sûresi ile başlar, yani Allahtan yardım dilemekle ve Nâs Sûresi ile nihâyet bulur, yani Allaha sığınmakla. Fatiha sûresi de ELHAMDÜ LİLLAHİ diye başlar. Bu ibare Süryanice bâzı kavramlarla Abd-i Cedit'te DOKSA TO DEO anlatımına karşılık olmaktadır. Bendeki 1943 baskısı İncil-i Şerif'te «İsrailin Allahı Rab mübarek olsun» diye tercüme edilmiş. MALİKU YAVMİ D-DİN Emera Kroideos Patriarches'in başlangıcında Ahd-i Cedit'te birçok yerde. Heriki Ahidin Süryanca çevirisi olan Peşitta'da «Hesap gününün sahibi» deyimini sadece Yahudilerde değil Hristiyanlarda da kullanılmış bir deyimdir. Mat-ta Bab 2, âyet 2 «Yahudilerin Kralı doğan zat nerededir, ona secde kılmağa geldik» denilmektedir. İHDİNA S-SRATA L-MÜSTAKİMA Hidâyeti doğru yolu göster. Bu deyim hemen kelimesi kelimesine Mezmur 27. kesim 11. âyetine karşılıktır. «Yâ Rab yolunu bana öğret. Düşmanlarımdan ötürü bana arzasız düz yolda rehber ol».

Bakara sûresinin 54. âyeti Musa Kavminin Altın Buzağıya put gibi taparak suç işlediklerini söyler ve «Rabbimize dönünüz, nefsinizi öldürünüz» der. Burada da EXODUS 32/26 ve ötesinin yan-kısı bulunmaktadır. ÂRAF sûresinin 155. âyetindeki öykü EXODUS'un 24. kesim 1 ve 2 ile 26. kesimin 32. âyetlerine tekabül eder. Kitaplar arası benzerliklerden başka Dinlerin geleneklerden de müşterek nâsibi olduğunu görürüz. Meselâ namazın arapçası SALÂT in Asurca'dan geldiğini söyleyebiliriz. TASLİTU = Çağrı, TASPİTU = yakarış demektir diyor EDVARD DHORM Bâbil ve Asûr Dinleri adlı kitabında.

Bunları anlatmaktan maksadımız yolların aynı olduğunu değil

yol vasfında benzerliğini, dağ eteğindeki çokluğun zirvede teklige kavuşabileceğini göstermektedir. Hiçbirimiz belki büyük olmayız fakat mühim olan herbirimiz büyük olan birşeye bağlanabiliriz.

Bir müşahademe katılacağınızı tahmin ederim. Yıllar boyu tekrisler terfiler gördünüz. Ortodoks, Katolik, Musevi ve Müslüman hiçbir kardeşin yemin kürsüsünde elini koymak için seçim yaptığını gördünüz mü? Ben görmedim. İşte Anadolu halkının mânevi kültür kardeşliği böyledir.

Niye üç kitap kürsüde olmasın ki?

3. sûre ALİ İMRAN öyle bir Allaktır ki Ondan başka tapacak yoktur. Her an yarattıklarını gözetip durandır. Kendisinden önceki kitapları doğrulayan Hak kitabını sana indirdi. Daha önce insanlara yol gösterici olarak Tevrat ve İncili de indirmişti. Gerçeği yanlıştan ayıran kitabı indirdi. Sûre böyle başlar, yani çelişki yoktur, hatta mutabakatını açıklamaktadır. Aynı sûrenin 64. âyetinde de şöyledir : De ki Ey kitap ehli, Yahudiler ve Hristiyanlar gelin aramızla birleşeceğimiz tek kelimeye o da Allaktan başkasına kulluk etmemek, ona hiçbir eş koşmamak, Al'ahtan gayri içimizden bazılarını Tanrı edinmemektir.

Kutsal Kitabın tek anlamı Evrenlerin Ulu Yaratıcısının biz insanlara evrensel talimatıdır. Üzerindeki pergel ile gönye de aynı evrensel aklı, doğruyu ve ölçüyü ifade etmektedir. Evrensellik insanlar arasındaki ayrılıkları gideren geniş kapsamlı kurallardır. Bizleri bunlar birleştirebilir. Ahlâki vazifelerin din boyasına boyanmış olması akli mahiyetini hiçbir vakit zedelemmez. Akıl ile din hiçbir zaman korkulacak bir savaşa girmemiştir. Muhammed Peygamber DİNÜ-L-MER'İ AKLUHU VE MEN LA AKLE LEHU LA DİNE LEHU = İnsanın dini aklıdır ve akli olmayanın dini de yoktur, buyurur. Aklın ve zihnin ürünü düşüncedir. Ancak düşünmesini bilenler düşünmeye alışık olanlar düşünebilirler. Başkaları için düşünce ham bir meyvedir. Ham meyve dişleri kamaştırdığı gibi düşünmeye alışmamışların zihnini de fikirler kamaştırır. Düşünce heykelde taştır, çamurdur; şiirde kelimedir, dinde âyetlerdir. Masonluk bize daha tekrisimizden önce düşünmeyi öğretir. İnanç, en başta demiştik ki, bir düşünceye bir kanaate sıkıca bağlı bulunmaktır. Albert Einstein diyor ki; Kâinatın yaratıcısı-

na olan inanç, ilmi araştırmanın en kuvvetli ve en asil muharrik gücüdür (Amerikalı George Gamow, 1904-1968). Son mutabık kalınan teori evrenin yaratılmasında Big-Bang nazariyesidir. Saniyenin 100.000 de 1'inde herşey olmuştur. Altıncı sûre En'am sûresinin 73. ayeti : Gökleri ve yeri hak ile yaratan O'dur. O «ol» dediği gün hemen olur. Kuasar'ların tayflarında 3 ilâ 3,5'a kadar varan kırmızıya kayış nisbetleri tayftaki ışığın ait olduğu gök cisminde yola çıkışı ile bize ulaşması arasında geçen zaman içinde kâinatın ne nisbette genişlemiş olduğu görülür, yani galaksilerin arasındaki mesafede görülen artışı buluruz. 51. sûre zariyat sûresi ayet 47 : Göğü kudret eliyle bina ettik ve onu genişleten de biziz.

Eğer kâinatın yoğunluğu kritik yoğunluk denen $4,7 \times 10^{-30}$ gr/cm³ yani bir metre küp uzay için 3 hidrojen atomuna erişiyorsa bu genişlemeyi durduracak kadar çekim kuvveti kâinatta mevcuttur. Yoğunluğun kritik yoğunluktan daha düşük olması kâinatın sonsuza kadar genişlemesi anlamına gelir. Yıldızlar açık kâinat modelinde yakıtını tükettikçe birer birer ölmeye devam edecek, Evren genişlemekte olan büyük bir mezarlık haline gelecektir. Kapalı kâinat modelinde ise çekim kuvveti genişlemeye galip gelecek yani yoğunluk kritik yoğunluğu aşacak galaksiler bir noktada toplanmak üzere geri dönüş yolculuğuna çıkacaktır. Big-Bang'in ilk ânında olduğu gibi Singülarite yani Teklik adı verilen sıfır hacimde sonsuz yoğunluğa erişir, uzay-zaman sınırları dışına çıkar, fizik kanunu ile ilişkileri kopar. Siyah delik oluşur. 21. sûre Embiya Sûresinin 104. ayeti şöyledir : O gün semayı, kitap sayfalarını dürer gibi düreriz. Sonra onu ilk yaratışa nasıl başladıkça öylece tekrar yaratırız. Bu bizim vaadimizdir, şüphesiz yerine getireceğiz.

Bir tabiat kanununu ifade eden her formül Allah'ı öven bir ilâhidir diyor MARIA MITCHELL.

Alber Einstein $E = MC^2 =$ Enerji eşittir Kitle çarpı ışık hızı oluşumunu formüle ediyor. Yok oluşu da Max Planck, $E = hf$, yani Planck sabitesi Radyasyon frekansı ile çarpılırsa enerjiye dönüşür diye ilâhisinde söylemiş oluyor.

Max Planck'ın özlü ifadesini de kaydedelim : «Hangi sahada olursa olsun ilimle ciddi şekilde meşgul olan herkes, ilim mabedinin kapısındaki şu yazıyı okuyacaktır : İMAN ET. «İmân, ilim ada-

mının vazgeçemeyeceği bir vasıftır. Kutsal Kitapları birbirine, ilmi de Kutsal kitaba yaklaştırmış gibi olduğunu görüyorum. Ama ilimler ve kanunları da yaratılışın dışında değildir, içindedir ve hepsi de aklın bulabileceği yerdedir.

Hız. Muhammed bir hadisinde diyor ki : Cennet yüz derecedir. Bu derecelerin doksan dokuzu akıl sahipleri için bir derecesi de onların gerisinde olan sair insanlar içindir.

Mabedde çalışmaya başlarken de en yetkin olanımız Üs. Muh. Nazırlardan önce ilk sözü söylüyor : «Mabedimizi yapmak için akıl bize yol gösterebilir» diyor. Ve çalışmayı kapatırken de Nazırlardan sonra son sözü söylüyor : AKIL.

DİNÜ-L-MER'İ AKLUHU VE MEN LA AKLE LEHV LÂ DİDE
LEHU = İnsanın dini aklıdır, akli olmayanın dini de yoktur.
Kutsal Kitapla Pergel ve Gönyeyi Peygamberin bu sözü ne güzel birleştiriyor...

Masonların Hastahaneleri (*)

Çeviren : Rifat MADAZLIOĞLU

Masonik Hastahaneler bir çok bölgede bulunmaktadır. Bunlar arasında en dikkati çekenler şunlardır :

—«Hamburger Freimaurer — Krankenhaus» — Hamburg Mason Hastahanesi - 1779 yılında kurulmuştur. O zamanlar sadece hemşireler için, daha sonra hem hemşireler, hem de biraderler için, hizmet görmüştür. Beş Hamburg Locası ve Hamburg Büyük Locası tarafından finanse edilmektedir. Hastahane halen en Modern

donatısıyla hizmete devam etmektedir.

—«Freemason's Hospital and Nursing Home in London» — Londra Mason Hastahanesi ve Şifa Yurdu» — Önceleri 46 yataktan oluşan bu kuruluş masonlara ve onların akrabalarına sağlık hizmetleri götürmektedir. Şimdi yeni bir düzenleme ile yatak sayısı 160'a yükseltilmiştir.

—«Krankenhaus der Grossloge von New York in New York» — New York Büyük Locası Hastahanesi — ve buna ek olarak «Masonic Soldiers and Sailors Memorial Hospi-

(*) Internationales Freimaurer Lexikon'dan çeviri.

tal» —. Esas itibariyle 1922 de Utica da kurulan bu hastahane isminden de anlaşılacağı veçhile, orduya ve deniz kuvvetlerine bağlı harp malûllerinin bakımı için kurulmuştur. 1930 yılında çocuk bölümü ile beraber 212.173 tedavi günü için kişi başına iki dolarlık bir harcama ile çalışmıştır.

Shrinerslerin organizasyonu Amerikada kurulduğundan beri, yalnızca sakat çocuklar için 21 cerrahî merkez kurulmuştur.

Günümüzde Amerika Büyük Locaları, Avrupa ile dostane münasebetlerinde tüberkloza karşı büyük bir seferberlik için gıpta edilecek meblağlar harcamaktadırlar.

Eski mâruf bir Arab tasavvuf kuruluşu olup, 600.000 den fazla üyeli Amerikan Yüksek dereceli masonlarının bir birliği olan Shriners'ler, ortak geleceklerinde, hayatın gülen yüzü, neşeli tarafına önem verirler. Bilhassa en geniş ölçüde sakat çocukların bakımı ile uğraşmaktadırlar.

Eski ve kabul edilmiş Skoç ritüeline göre 32 nci dereceden masonlar Shriners olabilirler. Ya da buna tekabül eden Knights Templers derecesini

haiz olmaları lâzımdır. Shriners topluluğu kelimenin tam manasıyla masonik bir organizasyon değildir. Kendisini de öyle tanıtmamaktadır. Bunlar sadece cemiyetlerini «Playground of Masonry» — Masonların Oyunyeri — olarak adlandırmaktadır. 1871 de New York da kurucuları Dr. Walter M. Fleming ve William I. Florence dir. Florence uzun zaman Avrupada bulunan, Marsilyada bir Arab birliğine giren ve bu birliğin etkisi altındaki şehirleri (Algier, Aleppo, Kahire) ziyaret eden mistik eğilimli bir aktördür. Fleming ve Prof. Rawson, Florence in bildirileri doğrultusunda Oriental Ritüeli hazırladılar. Bu sahne efektleri açısından zengin, realist ve dramatik bir oyundu. Shrinerslerin ilk mabedi New York daki Mekke mabedidir. Organizasyon çok çabuk genişledi. Bu gün 1876 da hayata gözlerini açan Imperial Council ve onun tepesinde bulunan Imperial Patentate idarelerinde bir sürü mâbet bulunmaktadır. Shriners'lerin senelik toplantıları, fesli ve çok renkli oriental elbiseleri ile bir kaç yüzbin insanın fantastik resmigeçitlerini oluşturur.

Dünya savaşında cemiyetin çeşitli birimleri, 1 milyon do-

lar savaş istikrazı bağışladı-
lar. Kızılhaça 200.000 dolar,
diğer hayır kurumlarına yak-
laşık 100.000 dolar ödediler.
Masonic War Relief Associ-
ation'a da yuvarlak rakam
50.000 dolar verdiler. Shriners'
ler savaştan sonra güçlü bir
şekilde, sakat çocukların ba-

kımı konusunda organizasyo-
na giriştiler. Bu konuyu Ame-
rika'da tamamen ellerine al-
mak için çalıştılar. Bunun için
bir çok hastahaneler ve bilim
merkezleri kurdular. Shri-
ners'lerin vecizesi arapça :
«Kuwat Wa Ghadub» Latin-
cesi : «Robur et Furor» dır.

İyi Düzenlenmiş Bir Hayatın Âhenk ve Güzelliği

Albert Pike den derleyen
Raşid TEMEL

Feza birçoklarımızın düşündüğü gibi bir hiç veya ıssız bir boşluk değildir. Atmosferimizden Güneşe, gezegenlere ve uzak yıldızlara değişik yönlerden ulaşan fezayı, ilim yüz yıllarca sadece boş ıssız bir yer olarak tahayyül etmiştir. Bu ıssız yerde daima hareket halinde olan Allahın sayısız kuvvetleri vardır. Ama bunlardan açıkça gözümüzün önüne serileni sadece 'aydınlık' dır.

Güneş gibi ziya merkezi olmayan Dünya ve diğer gezegenler ve küreler yörüngeleri etrafında gezer ve ışık saçarken, bir gölge konisini de beraberlerinde taşırlar. Karanlığın Evrende yeri ve evi olmamasına rağmen, bu kürelerin bir yüzünü aydınlatmak diğer yüzünde karanlık bir koni meydana getirir. Tıpkı bunun gibi insanların hatalarında, Allahın ruhumuzu aydınlattığı gerçeklerin gölgesidir.

İssız boşluk dediğimiz fezada daima hareket halinde olan elektrik, ısı ve her yeri kaplayan eter vardır. Allah isterse görünmi-

yenleri görünür yapar. Netekim görünmeyen iki gaz oksijen ve hidrojen birleşerek su olur şeklini korur, denizleri doldurur, nehirlerde akar, tebahhur eder, yağmur olur tekrar yeryüzüne düşer, kar olur beyazlaşır, buz olur nehirlerde köprü kurar.

Evrenin her yerinde hayat ve hareket, hız ve kuvvetlerin devamlı mücadelelerinin sonucudur. Bu aktif mücadele sona erdiği zaman hareketsizlik başlarken buda ölüm demektir.

Büyük hava cereyanları ekvatorun kutuplara nehirler gibi akarlar ve tekrar geri dönerler. Ekvatorun sıcaklığı ve kutupların soğukluğundan meydana gelen bu dengeli ve yararlı cereyanlar, bazen tayfunlara, kasırgalara veya siklonlara dönüşebilirler. Bunlar hepsi aynı büyük yasanın sonucudur. Allah herşeye kâdirdir, ama sebepsiz netice olamayacağına göre, böyle kötü şeylerin meydana gelmesi de, tıpkı insanların bazen sapıtması gibi doğal karşılanmalıdır.

Bağımsız kimliği olan ruh da bir Allah yapısıdır. Ama niçin yaratıldığını bilmediği gibi, kendi öz kimliğini de anlamış değildir. Hatta ruh ve bedenden meydana gelmiş bir yaratık, görme, işitme veya acı duymanın sebeplerini de anlayamaz.

Bu konuda Masonluğun bize öğrettiklerini bilmek kâfidir. Bedenimiz geçicidir, ama zekâ ve muhakememizi meydana getiren ve kendi öz benliğimiz olan ruhumuz çürümez, erimez, bedenimiz yok olduktan sonra da var olmaya muktedirdir.

Ruhumuz İlâhi şeylere ait bilgilerini arttırma, daha akıllı, daha iyi ve ölümsüzlüğe daha lâyık olabilmek için luzumlu gelişme ve ilerlemeye müstait ve muktedirdir. Öyleyse en asil ve şerefli gayemiz, içinde yaşadığımız geçici ve kusurlu Dünyamızda bütün insanları mükemmelleştirmek ve onları herşeyden yararlandırmak olmalıdır.

Her insanın İlâhi ve beşeri tarafları birbirine karışmıştır. Hayatta bir savaştır. Bu savaşı iyi ve kahramanca yapmakta yaşamaya lâyık her insanın en büyük gayesi olmalıdır.

En büyük şeref ve gerçek zaferin kazanıldığı savaş, zekâ, mantık, ahlâk gibi ruhsal mizacımızın şehvete tutkumuz, kötü eğilimlerimiz gibi Dünyasal, maddesel ve hayvansal mizacımıza karşı açacağımız savaştır. Gerçek kahramanlıklar ve bizleri başarıya

götürecek zaferler ancak buradadır. Her insan bu savaşı verir. Kazanamayanlar kepezece yenilir, felâketli bozgunlara uğrarlar. Buda onlar için utanılacak bir yıkılımdır.

Masonluğun birçok tariflerini duydunuz. En anlamlı tarifini şimdi işiteceksiniz. 'Masonluk Allahın verdiği insanca duygulara itaat, iştah ve ihtiraslarımızın ahlâk ve mantık yollarıyla fethe-dilmesi, maddiyat ve şehvaniyete karşı sürekli bir çaba ve savaşı-madır.'

Buna erişebilmek içinde her Masonun beden dağılıp yokolduğu halde ölmeyen ruhsal bir alemimiz olduğuna dair muhakeme ve mantığa dayanan kesin bir inancı olmalıdır. Mesleğimizin öğret-tiğide esasen budur.

Yüksek ve alçak, büyük ve küçük, asil ve süfli olarak insanın iki tabiati vardır. İnsan bunların birini veya diğerini seçmeye muk-tedirdir, ve seçmelidir. Masonluk asil mizacımızı süflinin, mane-viyi maddinin, ve içimizdeki İlâhiyi beşerinin üzerine çıkarmak için sarfedilen devamlı bir çabadır ve bizleri bu yola teşvik eder.

Hayatın en asil gayesi ve insanın en yüksek görevi, içindeki İlâhi ve manevi olanları, maddi ve şehvani olanlara karşı kontrol altı-na alabilmek için durmadan savaşmak olmalıdır. Böylece Allah ta-rafından idare edilen evrende olduğu gibi, kendi içimizde de tam bir dengenin meydana getirdiği ahenk ve güzellik meydana gelir.

İnsan tabiatının aşağılığı düşüncesi üzerine gerçek ve samimi bir kardeşlik kurmak kabil değildir. Karşılıklı saygı, iyi niyet, hayır severlik, kusurlara ve zaafılara göz yummak olmadıkça ger-çek kardeşlik olamaz. Birbiri hakkında iyi düşünmeyi huy edi-nenler, aynı zamanda kötülüğünde kabul edip bekleyen, ama gör-mezlikten gelebilenler gerçek anlamda kardeş olabilirler. Bir-birinin başarısızlığından haz duyanlar, başkalarını âdi ve aşağı görenler, iyiye bakmadan sadece kötü tarafı görenler, değil kar-deş arkadaş bile olamazlar.

Tek bir kusur veya hatası yüzünden bir kimsenin karakteri hak-kında hayatı boyunca olumsuz bir karara bağlanmış isek, kendi-miz içinde aynı kıstaslar içinde hüküm verilmesine razı olmamız lâzımdır.

Doğruyu ve adili sürekli olarak uygulamayı isteyen ölümsüz bir

ruhun içimizde yaşadığını düşünürsek, böyle kötümser hükümlere varmanın kabil olmayacağı anlaşılır. Sezilmeyecek kadar ufak olsada, Büyük Nur Kaynağından gelen bir kıvılcım içimizde yerleşmiştir. His ve ihtiras engelleri arasından daima ortaya çıkmaya çabalıyarak, başıbozuk iştahlara karşı devamlı savaş halindedir. Bazen bu kuvvetlere karşı teslim olmuş gözüксе bile, tamamen sönmemiş ve yok olmamıştır.

Evensel dengenin sırrı bilgiye ve felsefenin İlâhi güzelliklerle parıldadığına inanmaktır. Şimdi bu denge unsurlarını tetkik edelim :

1 — İlâhi akli hikmet ve İlâhi güç arasındaki denge :

Evrenin dengesi, İlâhi yasaların değişmezliği, gerçek, doğruluk, adalet prensipleri ile, İlâhi yasaların bütün insanlar üzerine koyduğu yükümlülükler bu dengenin bir parçasıdır. Bütün toplum ve milletlerin yasalarının bir kısmını meydana getirirler.

2 — İlâhi adalet ve İlâhi merhamet arasındaki denge :

Bunun sonucu ise sonsuz İlâhi hakkaniyettir. Buda Evrenin İlâhi ahlâk dengesini ve güzelliğini meydana getirir. Bu sayede de kusursuz bir Allahın huzurunda, kusurlu tabiatlere katlanmamız mümkün olmaktadır. Hem Allah hemde bizler için sevmek nefretten daha iyi, affetmekte intikam almak ve ceza vermekten daha makuldur.

3 — İhtiyaç ile hürriyet arasındaki denge :

Bu Allahın herşeye kadir oluşunun etkileri ile insanların serbest iradesi arasındaki dengenin sonucudur. Zevk ve eğlenceye düşkünlük, düşük karakter, yüce gönüllülüğe uymayan düşünce ve sözler hata ve cürümlerdir. Evrende Allahın arzusu hilâfına hiç birşey yapılmaması icabederken, bu gibi hareketleri yapanlar, sebep ve netice yasasına göre cezalarını görürler.

Bunlar böyle olmasaydı hürriyet ile ihtiyacın, yaratıkların hür istekleriyle, Yaradanın her şeye kadir oluşunun, birarada olmasının bir kıymeti olmayacağı gibi, ne bir din, ne doğru yanlış yasası, ne mükâfat mücazat kuralı, ne insanların cezalandırılması nede yasalarda adalet mümkün olurdu.

4 — Akli hikmet ve sevgi arasındaki denge :

Aydınlıkla karanlık, iyilikle kötülük bu dengenin meydana gelişinin güvencesidir. Allah ile devamlı uyuşmazlık halinde olan, yahut aydınlık ve iyiliğe karşı olan âsi bir kötülük şeytanı yoktur. Bu dengeye iman yoluyla erişebilirsek Dünyada kötülüğün, günahın, ızdırabın, kederin varlığını anlayabiliriz. Bunlarda Allahın sonsuz iyiliği ve akli hikmeti ile birlikte bulunurlar.

İman ise mantığın yorulup tükendiği yerde başlar. İnsan mantığının ilerisinde İlâhi mantık vardır.

Sempati ve antipati, çekme ve itme herbiri tabiatın bir kuvvetidir. Hem insanların ruhlarında, hem küreler dünyalar aleminde biri ötekinin karşılığıdır. Birinin diğerine olan etki ve karşı etkisi, ahenk ve hareketi meydana getirir. Bu ise Evrenin olduğu kadar ruhunda bir parçasıdır. Bunlar birbirinin zıddı değildir. Bir gezegeni Güneşten iten kuvvetle, onu ışık merkezine çeken kuvvet aynidir ve biri ötekinden kötü değildir. Her ikisinde Allah tarafından meydana getirilmiş ve uygulanmıştır. Sonuç olarak bu kuvvetlerin etkisi altında gezegenler eliptik yörüngeleri üzerinde matematik bir hassasiyetle ve ahenkli hareketleriyle yollarına devam ederler.

5 — Hükûmetle ferd arasındaki denge :

Yasalara uymakla hürriyetin, hükûmete itaatle eşitliğin, en akıllı ve en iyi olanlara uymakla kardeşliğin temelleri atılır.

6 — İlâhi ve beşeri tarafların dengesi :

Ve nihayet kendi içimizde bulunan ve Masonluğun devamlı olarak üyelerine öğretmeye çalıştığı, ruhsal ve Tanrısal olanlara karşı maddi ve beşeri olanlar, zekâ, mantık ve ahlâk karşısında iştahlar ve ihtirasların arasındaki dengeden, iyi düzenlenmiş bir hayatın ahenk ve güzelliği meydana gelir. Bu denge ayrıca bize öğretirki iştah ve hislerimizde Allahın bize verdiği kuvvetlerdir. Bu kuvvetlerce bize iyilik için verilmiş olup şeytanın habasetinin meyvaları değildir. İcabında onlardan nefret edilmeli, onları çürütmeli ve imkân olan hallerde atalet ve ölüme terk etmelidir.

Onlar bize kuvvet vermek, bizi iyi ve büyük işlere teşvik etmek, akıllıca kullanmak, ve akıl sınırları içinde kontrol ve korunmak için verilmişlerdir. Öyleyse yararlı aletler ve hizmetkârlar olmalıdır. Yoksa tatmin edilebilmeleri için mantık ve zekâmızın efendisi olmalarına müsaade edilmemelidir. Bu denge bize herşeyin üstünde ölümsüz kişiler olarak kendimize saygıyı, bizim gibi olup İlâhi tabiatimize ortak olan başkalarına karşı da saygı, şefkat ve yardımı öğretir.

Dengeyi kuran bu ayrılık çiftlerinin birbirine ortak etki ve karşı etkileri, üçgeni meydana getirir. Bu üçgenin köşeleri Locayı taşıyan üç sütunun sembolüdür. Üçgen ise akılı hikmet, kuvvet, güzellik ve ahengin sembolüdür.

Aydınlık, ışık ve gölgenin dengesidir.

Hareket, canlılık ve tembelliğin dengesidir.

Otorite, hürriyet ve hükûmetin dengesidir.

Aklı hikmet düşüncelerin dengesidir.

Düşüncelerde aklın kıvılcım ve şualarıdır.

Fazilet, sevgilerimizdeki dengedir.

Güzellik ise şekillerin orantılarındaki ahenktir.

Güzel olan dürüst olandır.

Adil olan herşey güzeldir, öyleyse güzel olan herşey de adildir. İnsanın yapısı tek olmasına rağmen tabiati çifttir. Varlığımızın gayesine ise ancak bu iki tabiatimizin tam bir dengede olması sayesinde ulaşabiliriz. Allahın ve Evrenin büyük ahengi gibi, bu iki tabiatimizde ahenk ve güzelliğe kavuşabilirse, o zaman hayatımızın bir anlamı olur ve başarılı insanlar sayılırız.

Anadolu Misterleri ve Masonik Rituslar

İsmail Hüsrev TÖKİN

«Anadolu Misterleri» sözü, bugüne kadar kullanılmamış olduğundan kulağa garip gelebilir. Yakın Doğu için daima Grek, Mısır misterlerinden söz edilmiştir. Literatürde Anadolu'nun Antik Çağ misterleri, Yunan din ve kültür alanında gösterilmek âdet olmuş ve Anadolu insanının kendine özgü, kendi yaşam şartlarının mânevi yansıması olan dini ritleri başlı başına incelenmemiştir. Halbuki Antik Çağ Yunanistanın sanat, din, felsefe akımları ilk aşamalarında Anadolu'dan kaynaklanmıştı. İlk Yunan uygarlığının tohumları Anadolu'da filizlenmişti.

Aslında Anadolu ikinci bir basamaktı. İrandan, Mısırdan, Mezopotamyadan, hattâ Hind' ten sızan dini, fikri akımlar, Anadolu insanının yaşam şartları içinde Anadolu'ya özgü nitelikler almıştı. Zamanla Yunan uygarlığı gelişimi sürecinde Akdeniz bölgesine egemen olunca din ve kültür hareketleri Yunan yarım adasında merkezileşti. Mister adı altında toplanan mânevi akımlar da yunanileşti.

Mister sözcüğü eski Yunanda belirli rituslarla Tanrı veya Tanrılarla birleşmek amacı güden din topluluklarının adı

idi. Sözcük Yunancada «gözleri kapamak» (y'i vurgulayarak Myein) ve inisiyasyon (Myein'deki i'yi vurgulayarak) tekris, eriştirme anlamlarına geliyordu. Mister topluluğuna mensup olanlar içe, gönüle dönmek suretiyle mânevi kurtuluşu aramayı, Tanrı ile birleşmeyi amaçlamışlar, bu amacı yabancılarla, kendi topluluklarına mensup olmayanlara kapalı örgütler içinde uygulanan düzenli rituslar, sembolik inisiyasyon yöntemleriyle gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Misterlerin çoğunun ezoterik, mistik anlamını kavramayan batılı araştırmacıların çoğu, uygulanan ritusları doğurganlık, bereket gibi kavramlarla açıklamaya gayret etmişlerdir.

Eski Yunanda Eleusis, Samothrake, Orpheus, Dionisios, İzis, Attis, Oziris, Kybele, Mithra, Adonis misterleri dini toplulukların başlıcalarıydı. Bunların içinde özellikle, Dionisios, Adonis, Attis misterleri Anadolu kökenliydi. Kybele Orta Anadolu'da yaygındı. İzis, Oziris, Orpheus misterleri eski Mısırdan, Mitra misteri İrandan gelmişti. Daha sonra Romanın dini hayatında resmi dinin yanında ve Devletin karşı koymasına rağmen Anado-

lu, İran, Mısır misterleri büyük yaygınlık kazanmıştı.

Misterler aralarındaki inanç farklarına rağmen ortak yöntemler uygulamışlardır. Başta gizlilik gelmiştir. Topluluk halinde icra edilen âyinler, bu âyinlerin dayandığı inanç ilkeleri, bunlara inanmayanların saldırılarından veya egemen dinlerin baskısından korunmak için gizli tutulmuştur. Öteyandan Tanrı veya Tanrılar gizlide olduklarından âyinlerinde sır perdesiyle gizlenmesi gerektiğine inanılmıştır. Âyinler hakkında bilgi ifşa etmek suç sayılmıştır. Bu suçu işleyenler topluluktan çıkarılmıştır.

Bugün Antik Misterlerin gerçek kuruluşu, gizli ritusları hakkında tam bir bilgiye sahip değiliz. Bu dini topluluklara mensup olanların gördüklerini, işittiklerini, inançlarını gizli tutmaya yemin etmiş olmalarından dolayı misterlerin iç dünyası hakkında dışarıya pek az bilgi sızmıştır. Topluğa girerken ve toplulukta kesin bir ketumiyet, ağız sıklığı yemini uygulanmıştır. Bu da gizliliğin öteki koşulu idi. Yemin bütün yaşam boyunca sürerdi. Buna rağmen Eflatun, İskenderiyeli Clement, Proclus, Jamblicus, Eu-

ropides gibi inisiye olmuş bazı yazar ve filozofların yazılarından, yaptıkları noksan açıklamalardan mister âyinleri hakkında bilgiler elde edilmiştir.

Bazı misterlerdeki rituslar genellikle bir ölüm ve yeniden doğuş inancı mihveri etrafında toplanmıştı. Meselâ Eleusis misterlerinde son ve ilk baharda yapılan âyinlerde bitkisel hayatın sonbaharda ölümü ve ilk baharda yeniden doğuşu sembolik olarak canlandırılıyordu. Rituslar, serhoşluk, orgiastik coşkunluklarla icra ediliyordu. Meselâ, Dionisos ve Kybele misterlerinde âyinlere kutsal şarapla başlanıyor, delice raks ediliyor, kutsal kudrete sahip olduğuna inanılan hayvanlar (yılanlar, keçiler, boğalar gibi) büyük bir coşkunluk hâlinde parçalanıyor, kanları içiliyordu. Kybele mister âyinlerinde coşkunluk sırasında kendinden geçen kimse, Ana Tanrıça Kybele'ye erkek uzunu dahi kesip kurban ediyordu. Anadolu'nun bazı misterlerinde rituslar bir cima, bir seksüel birleşme şeklinde olurdu. Âyinlerin en heyecanlı ve coşkunluk aşamasını چراğların söndürülmesi, kadın ve erkeğin birbirine karışması olayları oluşturuyordu.

Bütün misterler ruhun ebediliği, ölümsüzlüğü inancı üzerine kurulmuştu. Beden, ruhun hapishanesiydi. Kurtulmak, Tanrı veya Tanrılarla birleşmek için Eflatun'un deyişi ile felsefi ölümle ölmek, yani tasavvufta olduğu gibi ölmeden ölmek, dünyada iken dünyayı terketmek gerekiyordu. Bu amaca ya cezbe, coşkunluk, serhoşluk veya daha sonraki dönemlerde Orfik misterlerde olduğu gibi riyazet yöntemleriyle varılmaya çalışılmıştır. İnisiasyonlar, erişirmenler yeni bir hayata doğuşu, aslı varlığa dönüşü sembolleştiriyordu. Fakat bu erişirmeler belirli olgunluk derecelerine göre uygulanıyordu. Bir dereceden ötekine geçiş merasimi vardı. Her mister kendine göre bir dereceler hiyerarşisi uygulamıştır.

Üç büyük yakın Doğu din'i birbiri arkasına ortaya çıkınca misterler de tıpkı bir tespihin kopmasıyla danelerinin etrafa yayılışı gibi dağıldılar. Fakat yok olmadılar. Bu dinlerin içinde gizli topluluklar hâlinde rituslarını, bütün hâkim dinlerin kanlı baskılarına rağmen bugüne kadar sürdürdüler. Gizlilik, yemin, raks, erişirme yöntemlerini, ölüp dirilme sembollerini, ruhun ebediliği inancını ve daha bir çok

antik çağ inanç ve rituslarını kısmen şekil değiştirmiş olarak Anadolu'nun tarikatlarında, mezheplerinde, masonik rituslarda dağınık bir halde görmek mümkündür.

Edirne'de Trakya Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan Burhan Oğuz, son yayınladığı 1200 sayfalık «Türkiye Halkının Kültür Kökenleri» kitabının 2'inci cildinde bize bu konularda zengin bilgiler veriyor. Batılı bilginlerin dinî kült'ler, rituslar hakkında bütün cehitlerini Anadolu dışı ülkeler üzerinde teksif etmiş, Küçük Asya'ya, üvey evlâd muamelesi reva görmüş olduklarını söyliyerek Anadolu adamının antik çağdan beri süregelmiş olan ve çeşitli kılıklar içinde hâlâ yaşayan dinî inançlarını bazı mezheplerde ve tarikatlerde antik mister rituslarını bilmeden nasıl uyguladıklarını gayet vakıfane ve belgelere dayanarak sergiliyor. Bunların masonik rituslara olan büyük benzerliği bizi şaşırtacak derecededir. Aslında Masonluğun kaynaklarında Mısır, Grek, Hıristiyan mister unsurlarının hattâ İslâmî tarikat yöntemlerinin bulunduğu bilinmektedir. Ama bunların ilk kökenlerinin Anadolu olduğu hakkında bilgilere sahip değildik.

Vaktiyle Gölpınarlı İktisat Fakültesi Mecmuası'nda Ahiler hakkında yayınladığı bir araştırmada ketumluluk, eriş-tirme yöntemlerinin, kıyafetlerin, önlük ve eşarpların görevlilerin hareketlerinin mezarına girerken el ve ayak işaretlelerinin Masonik nitelikte olduğunu belirtmişti. Ancak kendisi Mason olmadığı için karşılaştırmalarını işittiklerine göre yapmıştı.

Burhan Oğuz, şimdiye kadar ele alınmamış olan bu konuları derinliğine ve genişliğine incelerken Anadolu'nun İslâmlaşmasından önce ve sonra heterodox sızıntıların, binlerce yıl Anadolu insanı'nın mânevi ihtiyaçlarını zamanına göre karşılamış olan mister rituslarının hâkim dinlerin bağnazlığına rağmen Anadolu halkının bütün inanç dünyasının temelinde nasıl kalmış veya inançlarına nasıl sızmış olduğunu örnekler vererek anlatıyor. İslâm, asırların gidişine karşı koyadursun, atı almış Alevi ve Bektaşî İslâmî yakından delerek geçmiş geriye varmış misterin dinlerine diyor. İslâmın farzettığı Homo religiosusun gerçeklere hayli aykırı düştüğünü, nereye bakılsa antik çağın ana tanrıçasına varıldığını belirtiyor.

Burhan Oğuz, Hind'e, Çin'e kadar da uzanıyor. Buralar-
dan Anadolu'ya akmış inanç-
ların, Taoizmin, Hinduizmin,
Budhizmin Anadolu'da yerli
misterlerle nasıl kaynaştığını
da örneklerle gösteriyor. Ya-
pıt, bu bakımdan aynı zaman-
da bir dinler tarihi niteliği ta-
şımaktadır.

Bir yandan Masonik ritusla-
rın Anadolu kökenlerini tanı-
mak isteyenlerin bakışlarını
Anadolu'ya çeviren, öte yan-
dan Anadolu'nun binlerce kül-
tür servetlerinin nasıl oluş-
tuğunu ortaya koyan bu bü-
yük yapıtın henüz ne bizde, ne
de Batı'da bu genişlikte bir
eşinin bulunmadığını söyle-
mekle hata edilmiş olmaz. Bu
çok yönlü araştırmanın bilim
dünyasına, Anadolu'nun kültür
kökenleri bakımından getirdi-
ği yeni görüş ve malzeme bü-
yük değer taşımaktadır.

Vaktiyle Dil ve Tarih-Coğraf-
ya Fakültesi'nde tertiplenmiş
olan Arkeoloji Kongresi'nde
Anadolu uygarlık aşamalarını
gösteren ilginç bir maket ya-

pılmıştı. Maket, on bir uygar-
lığın on bir bin yıl içinde bir-
biri üstüne gelmiş aşamaları-
nı gösteriyordu. Bu uygarlık-
lar, bunları yaratan insanlar,
bunların yaşam biçimleri, i-
nançları yok olmuş değildi.
Her aşama, bir sonra gelen ü-
zerinde izler, kalıntılar bırak-
mıştır. Dünyanın hiç bir ye-
rinde de böyle on bir uygarlı-
ğın dar bir coğrafi alan için-
de yaşamış ve sonra erimiş
olduğuna dair örnekler verile-
mez. Bugünkü Anadolu'nun
bu on bir bin yıllık on bir çe-
şitli uygarlığın kalıntılarını
taşıdığı inkâr edilebilir mi?
Burhan Oğuz, yapıtında bu
kalıntıların her çeşitini bütün
tarihî özellikleriyle ve ayrıntı-
larıyla bize tanıtıyor.

Kitaba muhtevasını yansıtan
bir isim verilmiş olmasını is-
terdik. Kapak, alt başlık ola-
rak tarım, hayvancılık, mete-
oroloji ve birinci bölüm ola-
rak inançlar adını taşıyor.
Sayfalara girince yapıtın muh-
tevasının adının çok ötesinde
olduğu görülüyor.

Burhan Oğuz. «Türkiye Halkının
Kültür Kökenleri». Cilt: II. 1980.
Doğu-Batı Yayını. İstanbul Matba-
ası Manifaturacılar çarşısı Blok: 2.

Not : Makalede adı geçen Burhan
Oğuz'un «Türkiye Halkının
Kültür Kökenleri» kitabı
Sedat Simavî Vâkıfının 1982
Sosyal Bilimler ödülünü ka-
zanmıştır.

Sadrâzam Koca Reşit Paşa Kardeşimiz

Cevad Memduh ALTAR

Osmanlı topluluğu, Cumhuriyete kadar, padişahlık ile halifeliği kişiliğinde birleştiren tek otoritenin Absolu-Théocratique yönetim iradesine boyun eğerek varlığını sürdürebilmenin zorunluğu içinde idi. Hal böyle iken, Abdülmecit'in (1823-1861) 16 yaşında tahta çıkar çıkmaz ilân etmiş olduğu Tanzimat Fermanı'nda (1839) olduğu gibi, 1856 İslahat Fermanı'nda da aşağıdaki anlam ve kavramların, padişahın ağzından halka ve yönetimde önemli mevki-ler işgal eden devlet ricaline duyurulduğunu görüyoruz :

1839 Tanzimat Fermanı'nda :

«... Emniyet-i can ve mahfuziyyet-i ırz ve namus ve mal...»

1856 İslahat Fermanı'nda :

«... Hatt-ı Humayunum ile ve Tanzimat-ı Hayriyyem mucibince her din ve mezhepte bulunan kâffe-i taba-i Şahanem hakkında bilâ istisnâ emniyet-i can ve mal ve mahfuziyyet-i namus için...»

Görülüyor ki herşeyden önce kişinin öz hayat sahasını emniyet

altına alan bu unsurlarla padişah, devleti, esas kuruluşu düzen getiren bir insanseverlik ilkesi üstüne oturma yolunda millete söz veriyor ve bu söz, Türkiye’de ilk olarak absolu yönetimden kendine öz bir şartlı yönetime geçişin, hatta ve daha sonraki yıllarda gelen (1876/1908) iki kanunu esasının müjdecisi sayılması gereken bir hükümdar yemini olmanın niteliğini taşıyor; ama yönetim gene de bir tür mutlaki yönetimdir.

Devletin binbir dert ve imkânsızlık içinde kıvrandığı 1856 yılında yeni bir düzenlemeyi daha harekete geçirmek zorunda kalan padişah, yönetimde yasallaşmayı öngören inisiyatiflere de elatıyor ve 1856 Fermanının bir yerinde şöyle diyor :

«... Asar-ı medeniyet ve malumat-ı müktesebenin icabet-tirdiği ıslahat...»

«... Meclis-i Valânın azası gerek adi ve gerek fevkalâde vukubulan içtimalarında rey ve mütalaalarını doğruca beyan ve ifade etmeleri ve bundan dolayı asla rencide olunmaları...»

Bütün bu humanist, ideâlist, hatta pragmatist reform isteklerinin, alışılmamış olmasına rağmen, 1839 yılında henüz 16 yaşında olan Abdülmecit’in ıslahat Fermanına konabilmesini hangi el başarıyor? Hiç şüphe yok ki, sadece ve sadece Sadrazam Koca Reşit Paşa kardeşimizin kafası ve azimli kararı, heriki fermana da insanseverliğe yönelik ilkeler katabilmede başlıca etken oluyor.

Devlet yönetiminde, mümkün olmayı mümkün kılan büyükle-rimiz arasında, yükümlendiği hizmetin boyutlarına göre bir de Sadrazam Koca Reşit Paşa kardeşimizin (1800-1858) bulunduğunu unutmamak gerek. 58 yıl gibi oldukça kısa bir ömrün gel-git dalgaları içinde, bu kardeşimiz neler yapıyor? Her yanı delik deşik bir devlet gemisini selâmet kıyısına ulaştırma yolunda cesaretle göze aldığı manevralarda, bu kardeşimizin devleti tehlike-lerden koruma yolunda sarsılmaz bir inançla giriştiği politika eylemleri nelerdi? Şimdi bu sorunları çözümliyebilmek için, II. Mahmut döneminin sarsıntılar içinde yönetime elkoyan bu gö-zü pek devlet adamının hayat grafiğine hep birlikte eğilelim :

Beyazıt caminin yanı başındaki, kendisi gibi alçak gönüllülüğü simgeliyen küçücük bir türbede, 124 yıldır sonsuzluğa terk edilmiş olan Sadrazam Büyük Reşit Paşa kardeşimiz, 1800 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiş ve 1858 yılında ölmüştür. Mustafa Reşit Paşa, 1837-56 yılları arasında sık sık meydana gelen kesintilerle Hariciye Nazırlığı sorumluluğunu yükümlenmiş, 1838 yılında Paris ve Londra elçiliklerine atanmış, 1840-45 yılları ile 1852 ve 1855 yıllarında yalan ve iftiralarla padişahın gözünden düşürülerek devlet gemisinin dümeni elinden alınmış; herşeye rağmen, oldukça kısa sayılabilecek bir ömür içinde altı kez Sadrazamlığa getirilmiştir.

Koca Reşit Paşa, 1839 yılında Gülhane Hatt-ı Humayunu ile, Türkiye'de ilk olarak devlet yönetiminde reform hareketinin öncüsü olmuştur. Reşit Paşa, 1840 yılında da devlete karşı kafa kaldıran, düzenlediği bir ordu ile Suriye'yi ele geçirip Nizip bozgununa sebep olan Kavalalı Mehmet Ali'ye karşı : İngiltere, Rusya, Avusturya ve Prüsyayı, dörtlü bir andlaşma halinde, Türkiye ile birlikte Mısır'a karşı müeyyide uygulama yolunda birleştirmeyi başarmıştır; ve Mehmet Ali'nin, Osmanlı ordusunu Nizip'te yenmesinin yarattığı büyük acı, ancak böylesine bir andlaşma ile kısmen olsun giderilebilmiştir; devletin şeref ve haysiyeti bu yoldan korunabilmiştir.

Mustafa Reşit Paşanın, kısa bir ömür içindeki ikinci büyük başarısı da, Mehmet Ali faciasından 13 yıl sonra patlak veren Rus saldırısına karşı: İngiltere, Fransa ve Sardunya devletleri ile bir andlaşma aktederek, İngiltere ve Fransa'nın savaşa fiilen katılmaları suretiyle, Kırım savaşını başlatması ve savaşı zaferle sona erdirerek devleti gene korkunç bir felâketten kurtarmış olmasıdır (1853-56).

Mustafa Reşit Paşanın büyük hizmetlerini yeterince anlayabilmek için, Türkiye'mizin ve batının yüzyıl önceki durumunu iyi bilmek gerekir. Yeniçeri ocağının dağıtılmasından sonra (1828), kötü ve tutarsız yönetimin doğurduğu tehlikeli sonuçlar gözönüne alınırsa, o dönemin önemi açıkça belirtilmiş olur. Yeniçeri ocağının yeniden düzenlenebilmesinin mümkün olmadığını iyice anlamış olan Sultan Mahmut, bir yandan ocağı zorla ortadan kaldırmış, bir yandan da dıştan gelen sınırsız güçlüklerin giderilmesi için olağanüstü çaba harcanmıştır.

Mora isyanı ve bunun sonucu olarak Yunanistan adıyla bağımsız bir devletin kurulması, Yeniçerilerin isyanı ve ocağın silah zoru ile dağıtılabilmesi ve nihayet Ruslarla savaş gibi önemli olaylar, Türk ulusunun maddî manevî gücünü hayli sarsmış, devletin bu korkunç olayların etkisinden biran önce kurtulabilme yolunda yoğun çaba harcadığı sıralarda ise Mısır valisi Mehmet Ali'nin isyanı ortaya çıkıvermişti. Ne varki bu derece karmaşık bir dönemde, kaderin cilvesi, Sultan Mahmud'un, bir süredir gözden düşmüş olan Mustafa Reşit Paşaya ister istemez elini uzatmasını gerektirmiş ve Paşa yeniden iş başına geçmiştir.

Şimdi biraz da gerilere dönelim ve Mustafa Reşit Paşa kardeşimizin henüz çocuk denilecek yaşlarda iken karşılaştığı olaylardan edindiği izlenimleri gözden geçirelim :

Mustafa Reşit kardeşimiz, eniştesi Ispartalı Ali Paşa 1815 yılında Seraskerlikle Mora'ya gönderildiği zaman henüz 15 yaşında idi ve eniştesi onu Mora'ya yanında götürmüştü; küçük Reşit, Mora karışıklıklarını yakından görmüş ve bundan doğacak kötü sonuçları, daha o yaşlarda anlayıp üzülmekten kendini alamamıştı. Altı yıl sonra 21 yaşını da arkaya atmış olan Reşit'i eniştesi Ali Paşa, Sadrazam olduktan sonra da gözden uzak tutmadı. O tarihlerde Reşit bey, Davut Paşa civarında eski ve harap bir evde oturuyor, hele çevrenin mühtaçları, yoksulları, hastaları, kimsesizleri onu yakından ilgilendiriyor; herkesin derdini dinleyip gücü yettiği kadar yardımcı olmaktan büyük haz duyuyordu. Ne var ki geçim zoru kendisini de güç durumlara sokmaktan geri kalmıyordu.

Mustafa Reşit kardeşimizin yardımseverliğine örnek olarak şu olayı anlatırlar :

Davut paşada, Ali Baba diye anılan bir komşusu, 20 kuruş borcunu vaktinde ödeyemediği için, kapısına tüfenkli, yani jandarmının geleceği kendisine duyurulur. Bunu, başka bir komşu Reşit beye anlatır; Reşit bey de buna çok üzülür, gözü gibi sevdiği bir yazı takımını gizlice rehine vererek sağladığı 20 kuruşla Ali Babanın borcunu öder ve bunun neden sonra farkına varılmış olmasına da fena halde canı sıkılır. Görülüyor ki Sadrazam Koca Reşit Paşa kardeşimiz masonluğun altruiste önlüğünü daha o yaşlarda kuşanmış bulunuyor.

Mustafa Reşit bey kardeşimiz 1828 yılında 28 yaşında, Bab-ı Âli Mektubî Kaleminde kâtip olarak göreve başlamakla devlet hizmetine girmiştir. Tam bu sıralarda Rusya, Yunanistan'ın bağımsızlığa kavuşmasını bahane ederek Türkiye ile savaşa girişmiş, iki yılı aşmıyan bir süre içinde savaş aleyhimize neticelenmiş ve Yunanistan bağımsız devlet statüsünü elde etmişti. İşte Sultan Mahmut'un, bu savaşın sorunlarıyla yükümlü kılmış olduğu Sadrazam Selim Paşa, cepheye giderken Reşit beyi de Mühürdar olarak yanına aldı. Sultan Mahmut, Sadrazamın savaşla ilgili raporlarını, Bab'ı Âli Mektubî Kaleminde görevi icabı inceliyen kalem sahibinin, olayları görüş, anlayış ve yorumlayıştaki isabetine hayran olmuş ve raporları tanzim edenin kim olduğunu Sadrazama sormuş; Padişahın dikkat nazarını çeken kalem sahibinin Reşit bey olduğu anlaşılmıştı. Nitekim bir süre sonra, Reşit beyin siyasal olaylar karşısındaki isabetli görüşlerinin devleti yıkılmaktan kurtaracağına inanan padişah, Reşit beyi Fransa Devleti nezdinde, 34 yaşında, olağanüstü yetkilerle elçi olarak göndermede tereddüt etmedi.

Reşit bey Paris'e giderken Viyana'ya da uğrayıp başbakan Prens Meternich ile de görüşmeye önem verdi. Meternich, Reşit beyi olağanüstü bir ilgi ile karşıladı; ve bu karşılaşmanın sonucu Türkiye için hayli yararlı oldu.

Reşit beyin Paris elçiliğine atanmış olması, iki önemli amaca yönelikti. Bunlardan biri Mısır sorununun çözümü, öteki de devlet yönetiminin bir düzene sokulmasıyla ilgili tedbirleri alma amacıyla araştırma ve incelemeler yapmak, gerekli bilgileri toplamaktı.

Bazı siyasal sorunlar üzerinde İngiltere ile karşılaşmayı zorunlu gören Sultan Mahmut, Paris büyükelçisi Reşit beyi, kısa bir süre sonra Londra'ya elçi gönderdi. Reşit bey, İngiltere kralı Guillaume'u Türkiye'nin batıdaki siyasal prestijinin korunmasının Avrupa için ne derece yararlı olacağını kanıtlar nitelikteki görüşlerine kolayca inanırdı. İşte Reşit beyin bu başarısı, kendisinin Hariciye Nazırlığına getirilmesini gerektirdi ama, hele o sıralarda Avrupa devletleriyle ilişkilerin önemini özellikle ele alan yönetim, Reşit beyin Hariciye Nazırlığı sorumluluğu üzerinde kalarak, paşalık ünvanı ve büyükelçilik payesiyle gene Fransa'ya elçilikle gönderilmesini uygun gördü. Hatta Paşa Paris'e gitmek üzere idi-

ki, kendisinin Bab-ı Âli'de bulunmasının Paris'te olmasından çok daha yararlı olacağı gözönüne alındı ve Mustafa Reşit Paşa böylece gene İstanbul'da alıkonuldu. Bir müddet sonra Reşit Paşanın, Hariciye Nazırlığı üzerinde kalmak suretiyle Londra'ya gönderilmesi zorunlu görüldü ve Paşa Londra'ya gitti. Görülüyor ki Mustafa Reşit Paşa kardeşimiz, devletin işlerine gereken düzeni verme yolundaki tereddütli çabalar içinde bir türlü paylaşılamıyor. Koca Reşit Paşa'nın sorumluluk anlayışındaki sürekli gelişimin de kısmen neden olduğu bütün bu iniş ve çıkışlar, yönetimde sözü geçen bazı kimseler arasında kıskançlık ve müzevvirlik türünden kötü tutkuları kamçulamaktan geri kalmıyordu. Nitekim Abdülmecidin tahta çıkışında (1839) İstanbul'a gelen Mustafa Reşit Paşa, Bab-ı Âli'ye giderek Sadrazam Hüsrev Paşaya, devlet umuru ile ilgili çalışmalarını üstünde bilgi vermek istemiş ve Sadrazamla bir hayli görüşmüştü. Hüsrev Paşa, genç elçiyi görünüşte güler yüzle kabul ettiği halde, onun yolundan çekilmesini sağlayacak plânları için için geliştirmeyi de ihmâl etmedi ve Hüsrev paşanın, eşine rastlanması güç bir ahlâk zaafı olmanın niteliğini taşıyan plân şu idi :

İhtiyar vezir Hüsrev paşa, Abdülmecit'in cülus töreninde İstanbul'a gelip kendisini ziyaret eden Mustafa Reşit Paşa kardeşimize şöyle der : «İstanbul'a geliş sebebinizi ve üzerinizde bulunan Hariciye Nazırlığı görevini de yürütmeye başladığımızı (padişah hazretlerine) yazıyla arz ediyorum. Tezkereyi saraya siz kendiniz götürürsünüz; durumu kendiniz arzedersiniz; hem de padişaha bağlılığınızı, zat-i şahaneye bizzat arzetme görevini de kendiniz yerine getirirsiniz». Akıllılığı nisbetinde ruh temizliğinden gelen bir saflığa da sahip olan Mustafa Reşit Paşa, ihtiyar vezirin padişaha sunduğu arizada neler olduğunu bilmez ve yazıyı saraya götürerek, başmabeyinci eliyle padişaha sunar.

Henüz 16 yaşında olan padişah Abdülmecit yazıyı okur okumaz, hiddetinden kâğıdı yere atar ve Reşit paşayı huzuruna çağırır. Reşit Paşa, sevinçle padişahın odasına girer. Abdülmecit ondan, Türkiye'nin batı ile olan ilişkileri ve zamanın nezaketi içinde batılı devletlerin Türkiye'ye yönelik tutumları üstünde geniş bilgi alır. Bu arada Mustafa Reşit Paşa kardeşimiz padişaha, devletin selâmete kavuşması ve yönetimin ıslahı için ne gibi tedbirlerin alınması gerekeceği üstündeki görüşlerini düşündüğü gibi açık-

lar. Bunun üzerine padişah, Sadrazam Hüsrev paşanın Reşit Paşa hakkındaki arızasına lâyük olduğu cevabı gene yazılı olarak verir. Padişahın düşündükleri ile, Hüsrev paşanın yazdıkları arasında korkunç bir tezat vardır. Genç padişah, Hüsrev paşanın gönderdiği yazıyı, Mustafa Reşit Paşa kardeşimize okutmakta sakınca görmez; hatta paşayı teselli eder ve hiçbir endişeye kapılmamasını ona ısrarla tavsiye eder. Meğer Hüsrev paşa, bir de Reşit Paşanın eline vererek padişaha sunmasını istediği arızada, Hariciye Nazırının, memleket örf, adâp, adet ve gelenekleriyle bağdaştırılamıyacak tutum ve davranışlarından ötürü, vücudunun ortadan kaldırılması için padişahdan ferman istirham ediyormuş (!).

Mustafa Reşit Paşa kardeşimiz, padişahın bu olay karşısındaki davranışına şükranını arz ederek saraydan ayrılmış ve padişahın, görevini yürütme devamını uygun gördüğü hakkındaki yazılı emir ve fermanını, Bab-ı Âli'de Sadrazam Hüsrev paşaya, sanki hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi vermiştir. Sadrazam ise, böylesine bir sonuç karşısında büyük hezimete uğramış ve ne yapacağını bilmez hale düşmüştür.

Koca Reşit Paşanın ilk teşebbüsü, Suriye'yi savaşa ele geçiren asi Mehmet Ali ile Mısır sorununu halletmekti (1839). Bunun için Londra'da, Rusya, İngiltere, Avusturya ve Prüsyanın katılmasıyla toplanan konferansta (1840), o ünlü protokol imza edildi. Mehmet Ali, bu protokole, anlaşma gereğince on gün içinde olumlu cevap vermediği için, Osmanlı Sultanının himayesi altında sadece Mısır eyaleti valiliği kendisine verildi; ve Mehmet Ali böylece Suriye'den çekilmek zorunda kaldı; bu hiç şüphesiz, kaybedilmiş bir savaştan sonra, Koca Reşit Paşa kardeşimizin, devletin itibarını tamir yolunda elde ettiği olağanüstü bir başarı idi. Padişah Abdülmecit, bu başarısından dolayı Reşit Paşanın göğsüne murassa nişanı eliyle taktı. Böylelikle Koca Reşit Paşanın, Türkiye'nin Avrupa devletleri arasında lâyük olduğu önemi yeniden elde etmesinde ve bağımsızlığının zedelenmemesinde büyük rolü oldu. Tarihimizin o dönemlerinde bile çoğunlukla aleyhimizde olan batı, sırf Mustafa Reşit Paşa kardeşimizin insanüstü gayretiyle, Türkiye'nin varlığının kendi yararları gereği olduğunu ergeç anlayabildi ve Mısır faciası da ancak bu yoldan lehimizde sonuçlandırılabilirdi

1849 yılında Macaristan'ın bağımsızlığı için meydana gelen başkaldırmada Türkiye'ye sığınan Macarları, Avusturya ile Rusya'nın sürekli baskısına rağmen Reşit Paşa, devletler hukukuna aykırıdır diye iade etmedi; ve bu konuda verilen notalara kesinlikle red cevabı verdi. Reşit Paşanın hele o tarihlerde göstermiş olduğu bu derece güçlü direnç, birçok yabancı ülkenin de takdirine neden olmaktan geri kalmadı. Nitekim Mustafa Reşit Paşanın, batıda etkinliğini gösteren büyük başarıları sayesinde ki, zamanın İngiltere, Fransa gibi güçlü devletleri, Avrupa'da siyasal dengenin Türkiye'siz bozulacağı gerçeğini önemle gözönüne alma zorunluğunda birleştiler. Ne varki Kırım savaşına neden olan Rus teklifleri, Viyana konferansında görüşülürken, Türkiye'nin ileri sürdüğü değişiklikleri Rusya kabul etmemekte ısrar edince, önce batının dört büyükleri, Bab-ı Âli'ye ortak bir nota vererek Rus teklifinin kabul edilmesi hususunda baskı yaptılar, hatta aksi takdirde herhangi bir yardıma bulunamayacaklarını da açıkça bildirmekten çekinmediler. Bunun üzerine, yönetimde ileri gelenlerin, bu baskıyı kabulde birleştiklerini üzülerek gören Koca Reşit Paşa kardeşimiz, bu tehditlerin ciddi olmadığını inandırıcı kanıtlarla ortaya koymuş ve baskıyı kabul edenlerin oylarını kendi anlayışına göre değiştirmelerini sağlayarak, selâmet yolunu gene bulmada başarılı olmuştur.

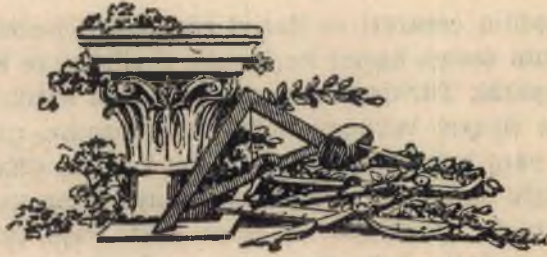
Koca Reşit Paşanın cesareti ve ileriye görmedeki isabeti sayesinde ki, Kırım savaşı başlar başlamaz, İngiltere ve Fransa işin ciddiliğini anlayarak Türkiye'nin yanında savaşa katılmışlar, hatta o tarihlerde siyasal varlığını henüz kanıtlamaya çalışan Sardunya devleti, yani bugünkü İtalya bile, bu konuda diğer iki devletle aynı görüşte olduğunu açıklamış, konuya fiilen yardımcı olmayı kabul etmiştir. Görülüyor ki Koca Reşit Paşa kardeşimizin tedbirlerindeki isabetle, batı, para ve can kaybını göze alarak Türkiye'yi savunmuş ve savaş kazanılmıştır.

Sadrazam Koca Reşit Paşanın uluslararası nitelikteki başarılarından başka, yurt içindeki başarıları da okadar çoktur ki, saymakla bitirilemez. Devletin yönetiminde yapılması gerekli düzenlemelere engel olan noksanların en başında, yetenekli devlet adamlarının yetiştirilememiş olmasını gören Büyük Reşit Paşa, görgü, bilgi ve ahlâk üstünlüğünü yakından izlediği kişileri bulup yetiştirmede örnek bir baş olmuştur; Âli, Fuat, Mithat ve Cevdet pa-

şalar gibi güçlü vezirlerin yetişmesinde yardımını esirgememiş ve büyük isabeti görülmüştür.

Sadrazam Büyük Reşit Paşa kardeşimiz 1858 yılında 58 yaşında hayata gözlerini kapamıştır. Kendisini, o zamanki adıyla Encümen-i Danişe, yani bugünkü Danıştaya benzeyen bir kurula üye tayin ettiği Şinasi, Reşit Paşanın ölümüne son derecede üzülmüş, o devrin edebî anlayışı bakımından büyük önemi olan şu beyitle Mustafa Reşit paşa kardeşimizin büyüklüğünü dile getirmeye çalışmıştır; böylece ölüm tarihi de Ebcet hesabıyla saptanmıştır :

Sadrazam idi fevt oldu Reşit Paşa vah,
Altıdır almış idi cah-ı sadaret ile şan,
Mustafa ismi idi aynı kerem cismi idi,
Ukalâ kısmı idi aklına dembeste heman.
Fevtine tam bu tarihi Şinas yazdım,
Sadr-ı m'evada reşid-ül vüzera buldu mekân (*)

(*) Ölüm tarihiyle ilgili olarak yazılmış bulunan her satırda yeralan birer kelimenin baş harfini parselleyen sayı, gerçek hesaplama göre, Mustafa Reşit paşanın ölüm yılı olan 1858 yılına tekabül etmektedir.

Adelbert Von Chamisso (1781-1838) (*)

Marshall S. Loke
Çev. Tarık GÜNER

Tanınmış bir yazar ve ünlü bir Tabiat bilgini olan Adelbert Von Chamisso 1881 yılında Fransada Champagne'de dünyaya gelmiştir. Fransız ihtilalinde ailesi Fransadan kaçarak Berlin'e yerleşmiştir.

1798 den 1808 e kadar 10 yıl Prusya ordusunda hizmet gördükten sonra ordudan ayrılarak İsviçre'ye yerleşti. Orada yazılarını yazmakta ve Botanik üzerinde araştırmalarda bulunmaktaydı.

1814 de ünlü, «Peter Schlemihls'in olağanüstü hikâyesi» adlı, zengin olmak için gölgesini satan adamın hikâyesini yazdı. Bir yandan da şiir yazıyordu. Basılmış bir çok ve

ünlü lirik şiirleri de bulunmaktadır.

Bir doğa bilimci olarak, Rusya'dan başlayıp dünyayı çepçevre devreden bir araştırma heyetine katıldı. Dönüşünde Berlin Botanik Bahçeleri yönetimine getirildi. 1838 de Berlinde öldü.

1917 yılında toplanan «Uluslararası Masonik Kongre» tarafından yayımlanan bültende sunulan, «10.000 ünlü Mason» isimli listede Chamisso'nun adı da yer almakta idi. Ancak Masonluğa nerede, ne zaman, hangi locada inisiye olduğu bültende açıklanmamıştı.

Portresini taşıyan pullar Scott kataloğunda Batı Berlin 9 N 462, Doğu Almanya 2183 numara görülmektedir.

(*) Philatelic Free Mason bülteni, Mayıs/Haziran 1982.

Derleyen : Sahir ERMAN

İsviçre Alpina BL. BÜ. Alain Marti K. in yeni yıl mesajı :

«Anderson Anayasalarının «Allah ve Din Hakkında» başlığını taşıyan kısmında, şu ilgi çekici cümleyi bulmaktayız : «Bir mason, kendi sıfatı (ingilizcede «Tenure») gereğince, ahlâk kaidesine uymak zorundadır; ve San'atı iyi bir şekilde anlamışsa hiçbir zaman budala bir allahsız (Athée) veya dine inanmayan bir sefih olmayacaktır».

Bazılarının «Tenue» yani davranış olarak düzeltmeğe bile kalkışmalarına yol açacak derecede anlamı kaybolmağa yüz tutmuş bulunan bu «Tenure»den ne anlamak gerekir?

«Tenure», norman istilâsı ile birlikte İngiltereye geçmiş olan fransız feodal hukukuna ait bir terimdir. Feodal sistemin kurduğu bina, karşılıklı bir mübadele ve iş münasebetine dayanmakta idi. Bir vassal kendi senyörüne itaat edeceğine dair yemin ederdi ve bu yeminle onun kendi üzerindeki hükümranlığını kabul eder ve Ona karşı, şahsen kendisine sorumluluk yükleyen bir takım işler (edimler) yapmayı taahhüt ederdi.

Düzeni sağlamak ve Devleti korumak için silâh taşımak yetkisini haiz bulunan asiller açısından bu taahhüdün başında «service d'ost» yani askerî hizmet gelirdi. Bununla beraber borç ve mükellefiyetler arasında yine de bir müteakabiliyet bulunurdu. Fransız ve normanlar tarafından İngiltere'de tesis olunan feodal sistemde «Tenure» (yani bir şeyi elde bulundurma veya bir sınıfa malik olma), görevlerini yerine getirebilmesi için Senyör tarafından vassal'e verilirdi. Diğer bir deyimle, yaşamasını ve askerî

hizmet borcunu yerine getirmesini sağlamak içindir ki, asile bir «fief» (bir feodal toprak) verilmekte, asil bu «fief»in zilyedi olmakta idi. Fransız asili, kendi mirasçılarına da intikal ettirilebilmek hakkı ile birlikte, bir kontluk veya dukalık alırdı ve bu imtiyaz, aynı zamanda, kendi senyörü adına adaleti dağıtmak ve savaşmak gibi mükellefiyetlerin de kaynağı olurdu. Demek oluyor ki aldığı imtiyazla yüklendiği mükellefiyetler arasında karşılıklı bir bağ mevcuttu.

İlk «kabul edilmiş» masonlar, büyük asillerdi ve bu itibarla «Tenure» teriminin manası onlar için hiç te karanlık değildi. Bu sebeptendir ki Anderson «Tenure» kelimesine yeni bir mana verdiği zaman, onun ne demek istediğini anlamakta kimse güçlük çekmemişti. O (Anderson), bu kelimenin feodal temelini kaldırmış ve onun yerine ahlâk kaidesiyle karşılıklı bir bağ kurmuştu. Anderson, bu karşılıklı münasebeti sosyal kuruluşun dar çevresinden çıkarıp, ahlâk kaidesi üzerine oturtmuştur.

Her iki kavramın da bir takım hak ve borçlardan mürekkep bir nizamı gerektirdiklerine dikkat olunmalıdır : (feodal anlamda) bu nizam kamu hukukuna, diğer anlamda (yani Anderson'un bu kelimeye verdiği manada) ise ahlâka ilişkin bulunmaktadır. Bu cümleyi bugünkü anlatış şeklinde ifade etmek istersek, şöyle diyebiliriz : «Bir mason, ahlâki mükellefiyetlerinin ne olduğunu dahi iyi öğrenebilmek imtiyazının kendisine verilmesine karşılık bu mükellefiyetlere riayet etmekle borçludur».

Bu tercüme sayesinde imtiyazla mükellefiyet arasındaki mütaka-biliyet esası sadıkane bir şekilde nakledilmiş olur.

«Tenure» kelimesinin manası böylece açıklığa kavuşturulmuş olur. Fakat Masonun imtiyazı nedir? Bunun cevabı (yukarıya aldığımız cümleyi) tâkip eden cümlededir : «Yalnız kendi vicdanına itaat eden kimsenin durumunda olmak»tır.

Anderson burada da imtiyazla mükellefiyetler arasındaki zarurî münasebeti büyük bir şiddetle vurgulamaktadır : kendine tam bir istiklâl tanınmakta ise de, mason, önüne çıkan her zevk fırsatından faydalanan bir sefih olmamak, aksine iyi ve samimî, şerefli ve dürüst bir insan olmak mükellefiyetindedir ve bu sıfatlar, başka türlü samimî bir dostlukla bağlanamayacağı ve daima uzaklarında kalacağı insanlarla tanışmak imkânını ona vermektedir.

Bütün kardeşlerime Anderson'un bu sözlerinin şumulünü doğru bir şekilde değerlendirmekten, doğruluğunu ve yerindelğini duymaktan, kendilerine verilen imtiyazdan sevinçli olmaktan, kendi hürriyetlerini gerçekten müdrik olmaktan ve kardeşlerinin samimi dostluklarından sükûnetle yararlanmaktan başka ne temenni edebilirim?

Dünyadaki Masonik itilâfa dahil bütün masonlara Büyük Üstadın temennisi işte budur».

(İsviçre Alpina B. L. 1983 yılı mesajı)».

Bir Hint mabedinde dua :

Hindistan'daki 26 no. lu Hamilton L., 18 aralık 1981 de kuruluşunun yüzüncü yılını kutladı. Bu münasebetle mabette yapılan merasimde beş ayrı dine mensup K. ler, yemin kürsüsünde açık bulunan beş dinin kutsal kitaplarının önüne gelerek, her biri kendi kutsal kitabından seçilmiş birer kısmı okuyarak dua etmiştir. Törenin ilgi çeken tarafı, seçilen kısımların, mana itibarile, birbirlerinin aynı olması olmuştur.

(The Square and Compasse, Hindistan B. L. nin organı, Haziran 1982, C. III, No 3, s. 59-60).

MİMAR SİNAN Dergisi Sayı 46

D Ü Z E L T M E L E R

Evrende Zekâ : Faruk ERENGÜL

1. Sayfa 22, Paragraf 1 ortasında dizgide bir satır atlanmıştır. Doğru Cümle şöyle olacak:
[Evrenin maddesel varlığını oluşturan partiküllerin haiz olduğu 4 çeşit kuvvetten: nükleer kuvvetin; elektromanyetik kuvvetten bin kat, zayıf kuvvetten (Force faible) 10 üzeri 14 kat, çekimsel (gravitationelle) kuvvetten 10 üzeri 42 kat (42 rakamlı bir sayı) fazla olmasına rağmen, aralarındaki mesafelere göre etki alanlarının büyüklükleri ile öylesine uyarlı bir dengeye sokulmuştur ki, bunun nedenlerini ve fiziksel yasalarını keşfettiğimiz zaman bile insanoğlunun zekâsına büyük bir gurur payı çıkarıyoruz.]
 2. Sayfa 24, Paragraf 1, Satır 3 sonunda ki cümle:
[Güneş üzerinde her saniye nükleer reaksiyona giren 600 milyon ton hidrojen çekirdeğinin....] olacaktır.
 3. Sayfa 31, Paragraf 1, Satır 5-6 daki rakamlar:
[10-28 yerine 10^{28} ve 10-51 yerine 10^{51} (51 rakam) bir sayı] şeklinde düzeltilecektir.
-

Localarda Verilen Konferanslar

(EKİM, KASIM, ARALIK, — 1982, OCAK — 1983)

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İdeal	Halit Sarıkaya	Masonluğun benimsediği bir devrim: «Lâiklik»	22.11.1982
»	»	Necat Muhterem Mahfili ve İdeal Muhterem Locasından anılar	17.1.1983
Ülki	Cevat Memduh Altar	Sadrazam Mustafa Reşit Paşa Kardeşimiz	18.11.1982
	Ebedi Meşrika	intikal eden Burhanettin Seri K.'in «Mason neden, niçin evrenseldir?» konulu konuşmasının banttan verilmesi	16.12.1982
Kardeşlik	Halûk Gülercan-Ferit Ertuğ	Bir hariciye verilebilecek bilgiler	6.1.1983
Hürriyet	Bülent Çintan	Mevlâna, Mesnevi ve Masonluk	26.10.1982
»	Levent Aksüt	Masonluğumuz ve Locamız konuları hakkında	9.11.1982
Sevgi	Panel :	Masonluğun gelişmesi için neler yapabiliriz?	15.11.1982
»	Taner Vidinligil	Fert olarak neler yapabiliriz?	»

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Sevgi	M. Ali Berkman	Büyük Loca olarak neler yapabiliriz?	15.11.1982
Atlas	Aron Kaston	Eski Tekris törenleri	8.12.1982
Müsavat	Cevat Memduh Altar	Sadrazam Mustafa Reşit Paşa Kardeşimiz	26.11.1982
»	Ziya Umur	Masonlukta gelenek	10.12.1982
»	Reyan Erben	San'at kralı san'at	7.1.1983
Libertas	Falih Erksan	Envarın görevleri ve Landmarklar	12.1.1983
Hakikat	Yani Kalamaris	Masonik ahlak ve insan	9.12.1982
»	Vasil Kasapidis	Masonlukta ketumiyet	18.12.1982
Ahenk	Gültekin Yeşilyurt	Humanizma	20.10.1982
»	Faruk Erengül	Dünya uygarlığının 3. dalgaya geçiş döneminde Masonluğun rolü	17.11.1982
Fazilet	Ziya Umur	Nur-u Ziya sokağı	28.12.1982
Erenler	Koray Darga	Ham taşın alınması ve taşı yontmak	10.12.1982
»	Fikret Hızlıalp	Tarih boyunca insanın yücelişi	7.1.1983
Ülke	Altuğ Altınay	Mozart ve Masonik müzik	26.10.1982
»	İlhan Gürsel, A. Necmi Bulutlar, İsmail Toker, Erol Değerli	Bazı Masonik görüşler ve bilgiler	23.11.1982
»	Cevat Memduh Altar	Büyük Reşit Paşa Kardeşimiz	21.12.1982
Şefkat	Halis Yüceil	Yardım	8.11.1982
Hümanitas	Moris Alfandari	Tekris, hayat yolu	16.11.1982
»	M. Akif Akev	Mesaj	30.11.1982
Hulus	Yorgi Vakalopulo	Masonik seçmeler	17.11.1982
»	Vangel Daylani	Tefekkür hücresi hakkında	1.12.1982
»	Koço Yosifidis	Pythagoras Ekolü ve Masonluk	»
»	Gavril Papagavril	Büyük İnsiye Orfe ve Mysterleri	15.12.1982

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Freedom	Olcay Musaoğulları	M. luk ile ilgili genellikle sorulan sorular ve cevapları I	21.10.1982
»	Sadi Aral	Masonluğun gizli hazinesi	30.12.1982
Devrim	Galip Dolun	Sevgi deyince	5.1.1983
Üçgen	Abdurrahman Erginsoy	Yeni çalışma yılına girerken	7.1.1983
Üçışık	Orhan Güreli	Teklif ve skrüten	10.1.1983
Özlem	Pınar Aran	Ernst ile Falk'ın masonik bir sohbeti	25.10.1982
»	Moiz Berker	Koruyucu	8.11.1982
Başak	Yılmaz Altuğ	Atatürk	18.11.1982
»	Argun Berker	Çağımıza gelebilen en eski Masonik belge «Regius»	16.12.1982
»	Zare Karakaş	Kardeşlerle masonik sohbet	13.1.1983
İrem	Yüksel Umuter	L.G.T.'nün değişen maddeleri ve görevli seçimleri	22.10.1982
»	Saffet Çiçekdağ	Tekris ya da devamlı doğum	5.11.1982
»	Masonik panel : Uğur Tokcan, Fikret Uzman, Tuna Bora	Akıl, kuvvet, güzellik	19.11.1982
»	Yücel Bilgin	Sevgi	17.12.1982
Evren	İsak Behar	Kardeşlik nedir? Ne olmalıdır? Ketumiyet nedir? Ne olmalıdır?	28.11.1982
»	Galib Dolun	Bir sembolümüzü yorumlarken	9.12.1982
Piramit	Ö. Faruk Kurt	Harici tahkikatlarının yapılması hk.	8.10.1982
»	Feridun Buyurman	Semboller ve anlamları	22.10.1982

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Piramit	Kemal Bayülken	Kıskançlık	17.12.1982
Nilüfer	Algun Çifter	Loca ve Mabed; Dünü, Bugünü ve Sembolizması (II)	23.11.1982
Nilüfer	Algun Çifter	Loca ve Mabed; Dünü, Bugünü ve Sembolizması (III)	14.12.1982
»	Hikmet Özçetin, Tuğrul Erdener, Ömer Durak	Eski Mükellefiyetler	11.1.1983
Burç	Reşit Ata	«Ex Oriente Lux-Işık Doğudan gelir»	15.11.1982
»	H. İbrahim Göktürk	Kültür	10.1. 1983
ANKARA			
Uyanış	Hulusi Gürkan	İnsanın yücelişi ve Masonluk	19.11.1982
»	Erol Güllü	Masonluk tarihi	»
»	N. Galib Yener	Aleviliğın, Bektaşiliğın Masonlukla benzerlikleri	3.12.1982
»	Sadi Bayram	Türk Masonluk tarihi	17.12.1982
»	Ethem Karaaslan	Erdem	7.1.1983
Doğuş	Raşit Temel	Allah ve Din	12.10.1982
»	Hüsnü Göksel	Ölüm	11.1.1983
İnanış	Ajlan Özacar	Bilimin sınırları	22.11.1982
Bilgi	Fehmi Özçelik	L.G.T.'nün Yeni hükümleri	20.10.1982
Barış	Necdet Açanal	Masonik sembollerin tanıtılması	6.12.1982
Dikmen	Adnan Balkanlı	Neden buradayız	21.10.1982
»	Necip A. Berksan	Masonlukta ana ilkeler	2.12.1982
Yıldız	Nadir Elçi	Çırağın masonik notları (2)	14.10.1982
Üçgül	Alpay İzbrak	Günümüz Türk Düşüncesinden Masonluğa	24.11.1982

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Üçgül	Bozkurt Güvenç	Kozmos-İnsanlık- Kardeşlik	12.1.1983
Çağ	Hüseyin Türktan	Türkiye'deki Masonik hareketler ve ünlü Türk Masonları	20.10.1982
»	Metin Ülgüray	Günümüzde Türk Masonluğunun hedefi ne olmalıdır?	24.11.1982
»	Savaş Akhan	Masonik Yorum	8.12.1982
G. Mimarları	Bülent Onaran	Masonik görev ve hasletlerimiz	19.10.1982
Yunus Emre İlke	Remin Biler Bekir Aksu	Masonik semboller Amerika'dan masonik anılar	1.12.1982 3.12.1982
Atanur	Akın Bertan	Temsil ve temessül kavramı	18.10.1982
»	Celâsin Egel	Eriştirme	15.11.1982
»	Şener Şiri	Masonik eğitim	29.11.1982
»	Kaya Emerk	Ben kefil oluyorum	17.1.1983
İZMİR			
İzmir	Cüneyt Balkuv	Çıracık Avadanlıklarının Masonik eğitimdeki yeri ve anlamı	30.12.1982
»	Özden Ertöz	Yemin kürsüsünün üzerindekilerin birarada düşündürdükleri	30.12.1982
İZMİR Muh. İzmir	Locasının kuruluş Avram Ventura	kutlama günü dolayısıyla : Masonluk tarihinde İzmir	13.1.1983
»	Güres Çorkoğlu	İzmir Muh. Lo.sının tarihi	»
»	Avni Vardar	Ebediyete intikal eden Loca Kardeşleri hk.	»
»	Cengiz Özlale	En genç K. in intibaları	»
»	Behzat Minez	En eski K.in mesajı	»
Nur	Süleyman Tanyalçın	Masonik sofrası	18.1.1983
Promethee	İzak Strugo	Metallerden arınma	20.10.1982

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
»	Hazırlayan: AŐer Pardo Sunan: Selim Celadin	«İyi bir Mason olarak kabul edilebilmek için gerekli nitelikler»	17.11.1982
»	Moiz Malki	DüŐünme Odası	17.11.1982
»	Halil Bayraktar	Sevgi üzerine	12.1.1983
İrfan	Engin Tanören	Kardeşlik üzerine	18.10.1982
Ümit	Burhan Ceyhan	Batıdan 800 sene önce Dođuda kurulan Mason cemiyeti: «İhvan Üs Sefa»	
Ephesus	Süreyya Öneren	Masonik ruh	10.11.1982
»	Alber Kaya	Vecizeler	24.11.1982
»	İzak Kaya	Tolerans	5.1.1983
Eylem	Orhan Oruk	Mason olabilmek	25.10.1982
»	Ayhan Güçer	Akıl ve ayna	15.11.1982
»	Uray Ergun	Çırac avadanlıkları	6.12.1982
»	Erol Arbil	Sır saklamak	10.1.1983
Manisa	Sabit Ően	Dostluk	20.10.1982
Ege	Vakur Günoy	Rotaryen-Lions ve Mason dernekleri	25.11.1982
»	Hüseyin Türkmenođlu	Gönye ve pergel	6.1.1983

İZMİR VADİSİNDE NUR Muh. Lo. tarafından düzenlenen Ma-
son Haftasında verilen konferanslar :

Yüksel Kazırcı	Haftanın açış konuşması	10.12.1982
Feridun Bilginer	Samimiyet	»
Őekür Okten	Hafta münasebetiyle konuşma	13.12.1982
Orhan Alpyörük	Mason yemininin anlamı	14.12.1982
Halit Arpaç	Bir konuşma	»
Őekür Okten	Bir konuşma	»
Alber Arditti	Müzik ve masonluk (örneklerle)	15.12.1982
Panel :		
Enver Őenerden	Masonluğun düşünce sistemleri ve dinler	
H. Rauf Özen		
Kaya Manođlu	muvahehesindeki yeri	16.12.1982

KURULUŞ YILDÖNÜMLERİNİ İDRAK EDEN LOCALAR

VADİSİ	LOCASI	KURULUŞ TARİHİ
İSTANBUL	ÜLKE	14.1.1959
»	EVREN	14.1.1977
»	İDEAL	18.1.1939
»	PİRAMİT	19.1.1977
»	GÜN	24.1.1975
»	ÖZLEM	25.1.1975
»	ÜÇGEN	29.1.1971
»	ÜÇİŞİK	24.2.1971
»	BAŞAK	20.3.1975
»	BURÇ	28.3.1980
ANKARA	ARAYIŞ	19.1.1964
»	ÜÇGÜL	19.1.1964
»	DOĞUŞ	14.2.1949
»	ANKARA	27.2.1976
»	G. MİMARLARI	1.3.1971
»	İLKE	27.2.1980
İZMİR	NUR	6.2.1951
»	EYLEM	23.3.1970

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI — SOYADI	DOĞUM YERİ TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EBD. MAŞ.'A İNTİKAL TARİHİ
Antoine Shiappe	Korsika, 1899	25.4.1933	Atlas	20.12.1981
Cevat Erbel	Selanik, 1910	15.2.1951	S. Dostlar	4.8.1982
İrfan Sökmen	İstanbul, 1913	6.10.1959	Hürriyet	20.9.1982
Ahmet Muhtar Yeşim	İstanbul, 1910	18.12.1958	Sevgi	2.10.1982
Can Nemuflu	İstanbul, 1930	26.6.1969	Bilgi	19.10.1982
Burhanettin Semi	İstanbul, 1914	27.12.1956	Ülkü	3.11.1982
Asaf Sirman	İstanbul, 1896	3.11.1933	S. Dostlar	16.11.1982
İlhan Kutay	Pazaryeri, 1926	9.6.1965	Üçgül	20.11.1982
Kâmil İdil	Maraş, 1900	8.1.1958	Çankaya	28.11.1982
Arif Anıl	İstanbul, 1901	15.4.1930	Erenler	6.1.1983
Şadi Dinççağ	Cide, 1919	15.6.1959	Piramit	11.1.1983
Rasim Adasal	Girit, 1902	1932	İnamış	4.2.1983

Ebd. Maş.'a intikal eden kardeşlerimize Ev.'in U. Mi.'ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeş lerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

C O N T E N T S

4. What to tell the Candidate? J. R. DASHWOOD
9. The Symbol of the two Columns Reşat ATABEK
14. Short History of the two - Headed
Eagle Emblem Mehmet Fuat AKEV
21. A Complex Question in the World of
Freemasonry and Thoughts on its
Scientific Aspects from the point of
view of Activism - III Naki Cevad AKKERMEN
32. Religion and Freemasonry Ömer Faruk KURT
46. Masonic Hospitals Rifat MADAZLIOĞLU
49. The Harmony and Beauty of
A Well ordered life Raşid TEMEL
55. The Anatolian Mysteries and
Masonic Rites İsmail Hüsrev TÖKİN
60. Brother Grand Vizir
Mustafa Reşit Paşa Cevad Memduh ALTAR
69. Freemasonry and Philately Tarık GÜNER
70. Current events Sahir ERMAN
79. Talks given in Lodges Mimar SİNAN
80. In Memoriam Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziya Sokağı - Beyoğlu/İSTANBUL

1983

No. 47

